О дванайцяти таблицях

Оповідане після народних казок.

написав

ОЛЕКСА БУЛКА.

НАКЛАДОМ »РУСЬКОЇ КНИГАРНІ«
848—850 Мейн Ст. Вінніпеґ, Ман.

Що кождий Українець повинен читати

СИЛА І КРАСА, повість В. Винниченка. II. часть: Як баба Горбулиха зробила страйк. — Ціна 25ц

РАЙ І ПОСТУП. — Одна з найкрасших і важнійших науко вих розвідок. Написав Проф. М. Драгоманів. — Ціна.... 40ц

ВАРВАРА УБРИК. — Історична подія з другої половини 19-го століття, котра мала місце в Кракові в мурах кляштору, законниць Кармеліток. Варвара Убрик була замурована в темнім льоху через кільканайцять літ аж збожеволіла. Остаточно поліція впала на слід і виловила тих »святців«. Ся історія потрясаюча до глубини душі а перечитавши її кождий довідає ся які то злочини діють ся по кляшторах. — Ціна 40ц

СТРАШНІ ТАЙНИ МОНАСТИРСЬКИХ МУРІВ подані Марією Монк, монахинею якій вдалось втечи з монастиря. Се найцікавійша книжка на українській мові. (Перевід з анґлійського) Ціна сеї книжки 50ц

МАРУСЯ. (Повість). Написав Гр. Квітка Основяненко.... 25ц

Душа тут обновляєть ся — писав Куліш — вбачаючи пишну красу дівочу і чисте дівоче серце. Се не Маруся в нас перед очима: се наша молодість, се ті дні святі, приснопамятні, як і в нас було красно, чисто і свято в серці. Побачили ми себе в тій дівчині, чистій красою і непорочній серцем, мов глянули в воду на свою молоду вроду, — і як же то нам жити на світі схотілось... Зневірившись всьому щастю, тут ми йому дали знов віру — і здалось нам, що справді рай на землі буває.

В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛЄ КОПАЛА. — Незвичайно гарне оповідане. Написала Ольга Кобилянська. — Ціна 75ц

ХАТА ДЯДЬКА ТОМИ. — Повість з житя муринів в державах північної Америки. Часть І. і II. 50ц

ДВІ ДОЛІ. Гарна повість Д. Мордовця. 222 стор 50ц

ПІМСТА ЗА КРИВДУ. — Гарна драма у 5-ох діях зі співами і танцями з повісти Миколая Джеря. — Ціна..... 30ц

RUSKA KNYHARNIA

848=854 Main St. Winnipeg, Man.

О дванайцяти таблицях

Оповідане після народних казок.

написав

ОЛЕКСА БУЛКА.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

НАКЛАДОМ »РУСЬКОЇ КНИГАРНІ«
848—850 Мейн Ст. Вінніпеґ, Ман.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
University of Toronto

https://archive.org/details/odvanatsiatytabl00bulk

I. КУПЕЦЬ ОНИСИМ.

В однім великім місті жив давними літами славний купець Онисим враз з женою Мариною в великім спокою і гаразді. Мали вони недалеко ринку власний дім, в котрім провадили торговлю ріжнородного товару.

Прийти було до середини купця Онисима, то аж за очи тебе бере. Тут видиш господарські знаряди, там дитинячі забавки, тут лежать купами свої полотна, там знов прибори до писаня, тут в міхах мука, риж, там знов суха риба, і куда оком поведеш, всюди видно чистоту і найбільший порядок. Поправді сказати, великий маєток можна було начислити в тих поукладаних по лавках ріжних товарах.

Дім купця Онисима стояв на краснім приступнім місци. Три вулиці провадили до сего дому. На вулиці, що провадила з ринку, побачив ти кождої хвилї множество переходячого народа: чи то люди вертаючі з купном до дому, чи то урядники та инші пани, що по трудах своїх заняті, хотять свіжим воздухом відітхнути, чи то ремісники та рукодільники, що полишивши свої варстати та позапалювавши собі папіроски, переходять тротуаром та вимахують красними паличками, чи то вкінці женщини прехорошо убрані з парасольками в руках, всї мусїли попри склеп і дім купця Онисима переходити. Другою вулицею, що провадила з передмістя, приходило знов множество селянського народа, що з домовими справунками вдавав ся до міста, несучи на плечах ріжні витвори свого труду, як огороднину, сир, яйця, масло, дріб, щоби все те проміняти за гроші а покупити всего, що до дому придасть ся: соли перцю, нафти і такого иншого. Трета і найкрасша вулиця вели до найбільшого і найвеличавійшого в тім місті дому, до церкви святої; тисячами народу переходило туди щоденно коли на дзвінниці голос дзвонів візвав вірних на спільну молитву.

Колибудь заглянеш тутки, а ніколи не застанеш порожної вулиці; завсїгди ходять, їдуть фіри, всюди тріскіт і гуркіт такий, мов у якій великій фабриці. Не устають крики візників на переходячих людий, щоби перед кіньми уступали ся з дороги, колеса возів гуркотять по каміню, котрим ціла вулиця виложе-

на. Серед великого шуму і клекоту не чує чоловік другого бесіди, хиба прийде близько і голосно коло уха крикне.

Тож і не диво, що нашому Онисимови добре вело ся. Богато переходячих поперед дім купця, а побачать напись, написану на стіні великими буквами: »Склеп мішаних товарів купця Онисима«, кождий з цікавости вступить до середини склепу, щоби переконати ся, яка справедливість є в християнській крамниці, і бодай щобудь купити.

Колиж хто вступить до склепу, то купець Онисим красненько його привитає, а коли хто чого не розуміє, він порадить і пояснить все як на долоні, кождому повірить товар, хоть коли не стає гроший, бо кождого добре знає, і кождого любить як рідного брата. Таким способом пливе йому щастє в хату, як то кажуть водою, гріш за кождим днем збільшаєть ся і з дня на день, з тижня на тиждень купець Онисим ставав ся богатійшим.

При тім всім купець Онисим продавав товари совісно і кождому, хоч и найменшому справедливо наважив або намірив. Через те весь нарід з міста і околиці на закупно кождої річи, чи то господарської чи яких малих дрібниць, з найбільшою охотою горнув ся до його склепу. Бо деж справедливої ваги і справедлившого ліктя неучена женщина дістала ,як не у купця Онисима?

Купець Онисим і товар має добрий, а до того таньше все продасть, чим другий купець!

Бувало зійдуть ся дві женщині...

— А де ви, кумо купили ту стяжку? — питає одна другу.

— У купця Онисима! — відповідає запитана.

— А де ту топку соли?

— У купця Онисима!

О, певно жадна не скаже вам инакше, лиш що у купця Онисима, бо купець Онисим знаний кождій молодиці, кождій дівчині і кождому мущині на около!

І думаєте, любі читачі, що купець Онисим зле вийшов на тім? О, деж там! Через справедливу вагу і міру, через добрі товари, яких жаден купець в цілім місті не мав, а до того через дешеву, бодай о один гріш продажу, люди брали товар лишень у купця Онисима. В його складі було завсігди повно купців і товар ніколи не лежав нерозпроданий.

Минуло вже кілька літ від заложеня склепу. Щастє розпростерло ся в цілім домі купця Онисима і при божій помочи Онисим на добре розбогатив ся так, що в цілім великім місті не знайшов би ти богатшого чоловіка.

II. ПЕТРО, СИН КУПЦЯ ОНИСИМА.

Початково купець Онисим провадив свій склеп ще в малих розмірах, а тоді працював він лиш сам разом зі своєю жінкою Мариною. Але коли кілька літ пізнійше склеповий рух збільшив ся і за божою помочею дійшло до того, що вже їх двоє не могло всю працю поконати, то приймили собі молодих і випробованих людий до услуги. Тоді жінка Онисима не трудила ся вже продажею товарів, але заняла ся лиш домом і кухнею та робила все, що до господині дому належить.

Коли минуло шість літ від заложеня склепу, на семім році поблагословив їх Всевишній Господь одним здоровим хлопчиком, котрого назвали Петриком. Доглядали вони ту свою єдину дитину, свою надію на будучність і пильнували як ока в голові, щоби маленькому Петрикови що злого не приключило ся. А коли він вже зачав ходити своїми дрібненькими ніженьками і розумів тата і маму, тоді вже мав ласощів до не міра, яких лиш сам хотів і що лиш йому забагло ся. Бо чого лиш йому забракло, так сейчас біжить він до мами, а мама завсіди прихильна своїй дитині, нічого йому не відмовить, а дасть хоч би і з під землї.

В достатках і роскошах виростав Петрик і при старанній опіці родичів пливав у добрі як пампух на маслї. А коли скінчило ся йому шість літ, записав його батько до школи.

Зачав Петрик ходити до школи. Батько з тої утїхи не жалував гроший справити свому одинакови красну школярську одіж і накупити потрібних книжок, і напоминав його що денно, щоби добре учив ся. Але напімненя батька якось не дуже припадали йому до серця, а шкільна наука йому і в голові не була. Йому лиш було на гадці, щоби де вийти і з дітьми попустувати, або де якого збитка кому зробити.

Що бувало батько покупить книжки, син сейчас підре; що справить батько красну одежу, син сейчас поваляє і пообдирає на собі. І ледви з тяжкою бідою покінчив він три кляси нормальної школи, а батько видячи, що з ним не порадить, велїв учителеви з дальшої шкільної науки його увільнити...

Як почув наш Петрик, що батько вже увільнив його від науки в школї, то аж підскочив з радости...

— Тож то, — подумав собі — тепер погуляю з моїми товаришами!

І так було .Гуляв дальше так як перед часом, коли його до школи записано.

Літа хутко біжать, з малого Петрика став ся великий Петро. Став виростати парубком, бо вже скінчило ся йому 20 літ; був сильної постави, широких плечий, а мав здорові руки до праці. Але щож з того, коли як з малку до роботи не привик, так і тепер до неї взяти ся не хоче? Йому пахне ,щоби лиш де вийти, та здибати собі товариство, піти де до шинку і заливати ся цілу ніч, а потім по пяному вертати до дому і впасти де в болото, й нову красну одіж так понуряти, що вже не до вичищеня...

І так з одинака Петра, з тої єдиної утїхи, стала ся загуба старим чесним родичам, котрі усю надію лиш на нього поклали, що на старі літа будуть мати при кім свої голови положити і свій маєток кому відказати.

Видячи родичі, що їх син Петро на таку злу дорогу вступив; а коли одного разу приходить пяний і до крайности знуряний до дому, замикають його до осіного помешканя, щоби переспав ся, а самі радять ся що робити, щоби його направити.

— Вигнати би його від себе, щоби очи наші більше не бачили такого пяницю! — говорить вона. — Але щож? Дітий більше не маємо, хтож на нашу старість дотримає нас до смерти?

— Просім його, — каже мама — може Бог дасть йому инший розум!

На другий день Петро, замкнений в осібнім помешканю, пробудив ся, була вже може десята година до полудня, і зачинає стукати до дверий та грозить на чім світ стоїть.

Приходять родичі, відсувають двері і вступають до помешканя.

— Петруню, сину наш любий! — припадають до него і просять: — зпамятай ся, сину, перестань таке безбожне житє провадити, наверни ся до Господа Бога, покинь ті злі товариства, бо щож з тебе буде? Бій ся Бога, сину, ми такий великий маєток придбали, комуж він зістане ся по нашій голові? Бо що ми запрацювали через ціле своє житє, то знаємо певно, ти за один рік або і скорше всю працю прогайнуєш, а потому син славного купця Онисима буде мусів перевісити торбу через плече і взяти палку в руку та вандрувати від хати до хати за жебраним хлїбом! Не дай Боже, щоби так стало ся, сину, але не сумніваємось, що жде тебе така доля, коли не навернеш ся на добру дорогу чесноти!

Слухає Петро тої бесіди і вдивляє ся своїми чорними очима в своїх родичів.

— Ну, — каже, — коли вже так просите, то вже поправлю ся, лиш справте мені нову одежу!

Утішили ся родичі Петра з такого жаданя, бо і щож то одіж?

— Зараз на вечер маєш, сину, одіж готову! — сказав батько.

Сейчас пішов до міста і згодив кравця, щоби синови на вечер була одіж готова. І стало ся так!

Вечером вже перебрав ся Петро, син купця Онисима, в нову одіж, подивив ся сам на себе, чи добре пристає, заглянув в зеркало, чи до лиця, і вийшовши з дому, старим звичаєм пустив ся іти на місто.

Коли лиш вийшов на вулицю, зараз зявило ся його товариство, приступили радісно до нього і просять його до шинку.

— Не піду я з вами, мої товариші, вже більше до шинку! — каже. — Вже жадного трунку не буду пити. Вже час мені устаткувати ся, бо виджу сам, що вже досить того! Буду брати ся трохи до якої роботи, бо родичі гнівають ся на мене і сам бачу, що зле роблю.

— А тобі що дурне до голови прийшло? — кажуть товариша. — Ти славного купця-богача син, будеш брав ся до праці? А тож люди не будуть з тебе сміяти ся? А тож ти не маєш і без праці з відки жити? А тож хто розказує тобі працювати?

— Та я вам кажу, що родичі мої! — каже Петро.

— А хиба би ти дурний був, їх послухати! — кажуть товариші.

Став Петро і знову думає, що йому робити...

— Правда, що ганьба працювати, але щож пораджу? Не буду працювати то родичі готові ще мене від себе прогнати! — так собі думає. — Але нехай! Завтра піду вже до роботи, а нині ще трошки забавлю ся з веселими товаришами. Сего разу вже буду мати розум і не буду тілько пити, що тамтого разу; але, щоби не піти з ними до шинку, якось не випадає...

І щоби перед товаришами викупити ся із встиду, вступає в дім проклятого шинку.

І щож думаєте, покаяв ся? Чи може уважає, аби не запити ся? Де там! Келїшок за келїшком, шклянка за шклянкою, так собі підсмарував, що десять раз гірше упив ся як тамтих разів а на останку що робить? Ту красну нову одіж, що доперва нині єму родичі справили і перший раз взяв на себе, скинув і заставив жидови за горілку а сам лишив ся лиш в камізельці! Тоді пяний як чотири москалї, вже майже над досвітком, заточуючи ся то сюди то туди, потяг ся до дому, ледве ногами по-

плентав, на утїху своїх добрих родичів виспівуючи по дорозї гидкі плетениці, що хоч уха затикай.

Приходить до дому з галасом і криком, лїзе до хати як сновида, падає без памяти і без вечірньої молитви на ліжко і хропе як скотина.

Коли почули родичі таку несподїванку, приходять до того помешканя, світять світло і заглядають до сплячого.

— Нещасний, не дотримав слова! — аж раменами здвигли, побачивши, що їх одинак — стратив красну одїж, забув на родичів, забув на Господа Бога!

Поставали добрі родичі і радять ся, що мають з ним робити. Отець Онисим дуже посумнїв...

— Я його вже не знаю за сина! — каже з великим болем серця. — Завтра ще раз справлю йому нову одїж і випроваджу його з дому. Нехай іде від мене, куди його очи понесуть, бо такий злий син не годен, щоби поперед мої очи ходив!

Як постановив, так і зробив.

Скоро Петро встав з ліжка, вже до него отець нїчого не каже, лиш дає йому красну нову одежу і готівкою значний гріш.

— Іди, злий сину, в світ від мене, — каже до него — щоби тебе мої очи більше не побачили!

Петро хотїв перепросити вітця, але дарма! Отець відсунувся від него.

— Досить того! — каже відходячи. — Вже моє милосердіє над тобою вичерпане, вже мене до крайности довело твоє безбожне житє! Іди, кажу тобі, щоб тебе мої очи більше не побачили!

Петро не хотїв вийти, але отець злапав його за плечі і витрутив його як найбільшого ворога з кімнати і замкнув двері на ключ.

Вийшов Петро з хати, став і думає...

— Куди менї тепер подїти ся?... — питає ся сам себе. — Пожди, піду ще раз до своїх товаришів, а вони менї порадять, де маю подїти ся!

Випростував ся як до муштри і пішов просто вулицею, щоби пошукати товариство.

Знайте мої любенькі Читачі, що злих товаришів не треба довго шукати! Скоро наш Петро показав ся на вулицї, вже вони суть. Він зачинає о своїй пригодї оповідати, що з ним стало ся і за що його отець від себе вигнав.

— Дурний! — кажуть вони. — А деж ти підеш? Або ти з відки прийшов до них? От як маєш гроші, ходи з нами, випєм

ще по одному, а потому вернеш назад до дому... Отець мусить тебе приняти!

Став Петро на хвильку і задумав ся. Нараз обертає ся до товаришів...

— Правда ваша, товариші! — каже. — Або то я який знай да? Або то мій отець не богачем — купцем Онисимом, котрий не має на тілько, щоби його син-одинак не мав за що забавити ся зі своїми товаришами.

І не уважає Петро на гнів вітця, вступає до шинку, а за ним тьма товаришів як рій пчіл, за маткою. Всї сунуть ся до середини шинку і сїдають кождий коло стола, при котрім сїв Петро.

Петро, знаючи, що має гріш в кишени, не жалує коштів своє товариство почастувати, як то вже нераз бувало. Пють і виспівують цїлу ніч аж до сходу сонця: а коли Петро вже не мав гроший і став без жадного шелюга і не було защо платити дальшого почесного, оставляє товаришів в шинку і вертає просто до дому.

Коли Петро пробудив ся і став тверезим, приходить до него отець з набитим револьвером.

— Сину злий і невдячний! — каже до него, ставляючи йому револьвер до грудей. — Кілько рази я говорив тобі, що ти негоден того, щоби мої очи на тебе такого пяницю дивили ся? Ще раз кажу тобі, від нинька ти вже не моїм сином!... Зчезай, злий і негідний чоловіче, з моїх очий, іди від мене в світ за очи, щоби слух за тебе загинув! Видиш той револьвер, котрий до твоїх грудий тримаю? Клену ся перед тобою, невдячнику, Богом живим: коли прийдеш ще раз до мене, і то в пянім чи тверезім станї, випалю кулю в твою невдячну грудь. Годї тобі довше опором ставати против вітця! Бувай здоров!

Бесїда та за серце стиснула і глубоко уразила Петра. Пізнавши свій блуд, розплакав ся він як мала дитина перед очима свого вітця. Аж тепер погадав собі, що зле робив до сего часу, і силував ся свого доброго вітця перепросити.

І упав на колїна перед отцем...

— Отче, — благає, лежачи у ніг батька — даруй менї всї провини! Від нинїшного дня вже поправлю ся!

— Не раз, не два ти приобіцював менї поправу! — відповідає отець. — Але щоби ти знав, що справедливі суть слова твого батька, не пращаю тобі, злий невдячний, до того часу, доки не підеш собі від мого дому в світ і через добрі дїла не заслужиш собі перед моїми очима на прощенє. А щоби тобі довести, що злість моя непогамована, то кажу тобі: уступи ся, негідний чоловіче, з моїх очий, від нинька ти не мій син! Аж то-

гди узнаю тебе за сина, коли через добрі діла помежи людьми заслужиш собі в моїх очах на прощенє!

Петро, вислухавши бесіди вітця, поглянув ще раз милим поглядом на него. Та дерзкість вітця влізла йому в серце і здавало ся йому, що грім з неба ударив в його голову.

— Отче! — кличе з розпукою в серци. — Коли я так страшно в твоїх очах провинив ся, зроби менї ще одну ласку! А та ласка, дай менї хлїб в торбину на дорогу і поблагослови мене при відходї!

— Зроблю тобі се! — відповів отець.

І пішов до пекарнї, вложив в торбину бохонець хлїба, а даючи йому торбину в руки, не говорив до него нїчого, лиш зробив хрест святий рукою і показав двері.

Петро вийшов з хати.

III. ПЕТРО ПУСКАЄ СЯ В ДОРОГУ.

Вийшов Петро, син купця Онисима, з родинного дому, покинув своїх старих родичів, котрі так його любили і до доброго упоминали, покинув своє місто, в котрім перший раз побачив світ Божий, зріс і виховав ся. Коли вийшов за місто, ще раз оглянув ся і поглянув в родинну сторону, так як той рекрут, що покидає свою рідню і йде, куди йму командант розказує. Стиснув його жаль за серце і плакав ревними сльозами, як мала дитина.

— Боже, — каже він — чому я мушу так скитати ся по світї? Хто-ж тепер прийде мене до себе так радо, як радо приймали мене мої родичі рідненькі?

Нараз призадумав ся... Дивні чувства овладїли ним... Він став мов збожеволїлий...

— О товариші лихі і негідні! — закричав диким голосом. — То ви мене випровадили з мого родинного дому, через вас я мушу покидати своїх дорогих родичів, своїх сусїдів і знакомих і своє рідне місто та забирати ся десь в далеку дорогу, сам не знаю куда! О коби за вас був і слух загинув! О, коби я вас не слухав, лиш своїх родичів, котрі мене так красно просили і научали! Може би з мене були люди!...

Вийшов він в чисте поле, розглядає ся на всї сторони, мов би зблудив з дороги, аж нараз приходить на розхідну дорогу. Тут сїв на травици, котра на роздорожу не удоптана людською ногою зеленїла ся, тай глубоко призадумав ся...

— Куда-ж понесете мене тепер, мої очи? — питає сам се-

бе. — Чи туда на право жде мене щастє, а туда на ліво лиха доля, чи може противно? Га, не знаю!

Став він на ноги і думає. Але в його голові повстала суміш найріжнійших гадок, гей би йому поперед очи снув ся нічний сумрк. Стає йому перед очи рідний дім, упімненя родичів, молоді дитинні літа, буйна і прелестна розкіш, ті ласощі, котрі заживав від своєї матери, то лихе товариство ,котре тепер утопив би в ложці води, і та непевна будучність, котра його чекає. Не знає він того, яка його судьба; може де згине марно без кусника хліба межи чужими людьми, а може ті чужі люди відцурають ся від него і не схотять приняти його до себе бодай на ложку борщу...

— Мушу десь стати на службу — думає собі — і заслужити собі, як отець казав, через добрі діла межи людьми прощеня у него! Але де-ж удам ся?... Дій ся Божа воля... нема що чекати!..

Бере торбину з хлібом під паху, а палку в руку, повернув в одну дорогу і йде дальше.

Вітрець зі сходу повіває легенький, травиця зеленіє на долині, а помежи нею розцвитали ся ріжного рода і ріжної краски цвіти, по котрих пчілки уганяють ся за пожитком, за медом. Став Петро і дивить ся на ті маленькі робітниці Божі.

— Ой, Боже! — каже. — Яка маленька мушка, а так пильно працює, щоби мала чим в зимі поживити ся, а я такий великий виріс як дуб і нераз мене мій отець до роботи напоминав... і чому-ж я не подивив ся на ту мушку—робітницю і не взяв собі з неї приміру і не зачав бути старанним та роботящим? А що найгірше, чому я не послухав моїх старих родичів, котрі так мене любили і шанували як ока в голові і все мене напоминали, покинути зле товариство?... Але пропало вже... розгнівав я свого доброго вітця і не перепрошу його вже, аж доки не заслужу собі через добрі діла на прощенє. Тепер нема що робити, лиш треба шукати місця де міг би я стати на службу і заслужити собі у яких добрих людий на добре свідоцтво і похвалу...

Так розважав він сама себе. Хвильку постоявши та подумавши, пустив ся в дальшу дорогу. Але куда ступить, чорна минувшість і темна будучність завсігди стають йому перед очима.

В таких гадках і думках перейшов він кілька миль, аж наконець наближив ся до одного міста.

Як лиш вступив в середину міста, зараз розглянув ся, чи не видко де дому Божого, в котрім міг би перед Господом Богом, Владітелем неба і землї, утаєним в Найсвятійшій Тайнї Ев-

харистії, розказати свій жаль, свою тоску, і помолити ся до Него, щоби в своїм Провидїню провадив його стежками правди і дав йому ласку лихих людий оминати.

Розглянув ся Петро наоколо себе і дивить ся, саме перед його очима стоїть дім Божий. свята церква. Утїшив ся тим дуже, так що такої утїхи його серце ще не зазнало в житю і нїхто того не бачив, щоби Петро так тїшив ся домом Божим, як нинї. Не зважає він на нїщо, лиш біжить просто до дверий церкви, котрі точно в той час були відчинені.

Скоро вступив в церков і побачив св. Кивот на престолї, падає перед ним на колїна, складає руки на грудях і молить ся з слезами в очах...

— Господи Боже, Творче неба і землї! Ото я, блудний син, покинув стежки твоїх святих заповідий, а вступив межи злих безбожних людий, котрі так далеко відвели мене від Тебе, Боже, що не знаю, чи найду я недостойний в Твоїх очах ще прощеня. Від дитиньства до нинїшного дня блудив я далеко від Тебе, а сїти діявола так мене обмотали, так повязали мої руки і ноги, моє тїло, ба і мою душу, що не знаю як з тих вязів видобути ся. Але се правда, що Ти, Господи Боже, милосердний Отець! Ти простив великі гріхи Митареви, Марії Магдалинї і розбійникови на хрестї, тож маю велику надію в Твоє велике і безконечне милосердіє, що і менї, нужденному окаянникови, подаш відпущенє гріхів. Милосердіє Твоє, Господи Боже, більше чим гріхи цїлого світа; тому я, грішник і окаянник, котрий тут упадаю перед Тобою, Боже, яко перед Паном Царем цїлого світа, прошу Тебе, дай менї ласку через Духа святого, щоби я міг з своїх гріхів через святу сповідь очистити ся, а потім, Боже, заведи мене на добру дорогу і дай менї дістати ся до добрих людий у котрих міг би я заслужити собі на прощенє у свог овітця. Ах, грімкі слова його послїдної до мене бесїди, коли випроваджував мене з родинного дому, стоять менї перед очима і превеликий біль та жаль тисне моє негідне серце! Боже милостив буди менї грішному!

Так помоливши ся, встав Петро з перед домку Христового, св. Кивота, отер хустиною свої заплакані очи, удавсь до захристиї, приступив до тамошного душпастиря і просив о св. сповідь.

На просьбу Петра вийшов душпастир із захристії і засів до сповідальницї. З побожностію приступив Петро до сповіди, визнав всї свої гріхи і обіцяв поправу. Опісля підчас Служби Божої приняв св. Причастіє очистивши свою душу, помолив ся Петро ще перед св. Кивотом, а вийшовши з церкви ,удав ся про

сто на ринок міста, щоби винайти де для себе службу, котрої тепер дуже забажав.

Видко, що Господь Бог вислухав молитву Петра, бо як лиш вступив в ринок, зараз здибав його оден пан, що прохожував ся по камянім хіднику. Пізнати було по нім, що то був якийсь богатий чоловік, бо мав на собі красну нову одіж і блистячий ланцушок від золотого годинника, що схований був в кішени від камізельки.

— Звідки ти, молодче? — питає він Петра, вдивляючись пильно в него.

— О, я з далека, прошу многоможного пана! — каже Петро.

— Але прецінь з відки? Скажи, не бій ся!

Петро зарумянив ся на лици, як би яка ягода калини.

— Прошу многоуважного пана, я з того а того міста!

— А чого ти зайшов в таку далеку сторону? — питає він Петра.

— За службою, прошу многоможного пана! — відповідає несміло Петро.

— А знаєш ти читати і писати? — питає він знов Петра.

— Та скінчив я три кляси нормальної школи — каже Петро — і умію хоч по просту, але щобудь написати і почислити.

— Може би ти пішов до мене служити? — каже пан. — Я великий купець, то може би ти у мене згодив ся до помочи в склепі? Великих шкіл від тебе не вимагаю, лиш жадаю, щоби ти умів записати кожду спродану річ в торговельній книзі; а коли будеш добре справувати ся, то при тім ще більше доучиш ся. Лиш уважай та слухай мене і совісно сповняй всї обовязки, то пізнійше дістанеш від мене добрі свідоцтва. Коли довший час зістанеш у мене на службі, то можеш виучити ся так, що будеш міг їздити перше зі мною а потім сам далеко за море за ріжними заграничними товарами, а з часом, коли будеш ощадним і дослужиш ся більше гроший, то може прийти до того, що заложиш собі склеп і станеш ся самодільним купцем так як я, котрого тут перед собою бачиш. Пристанеш і хочеш у мене служити? Ну, то ходи зі мною до мого дому, а я представлю тебе своїй женї і покажу тобі свій склеп!

Вислухав Петро тої бесїди купця і сподобало ся йому то, що такий незнаний і богатий чоловік так красно до него говорить, і не надумуючись довго, згодив ся на слова купця і став у него на службу до помочи в склепі.

Купець велїв зараз іти за собою широкою вулицею, котра провадила до його власного дому. Петро з охотою поступав за ним жвавим кроком і оба разом дійшли по хвилї до великої ка-

мениці, де було помешкане купця. Купець представив своїй жені Петра яко нового слугу.

Жена купця розпитала ся Петра звідки він і що він за один. Петро зараз на перше питане приступив до неї, поклонив ся і поцілував у руку та на кожде питане красненько відповідав.

— Видко, — каже купчиха до свого чоловіка — якийсь то буде послушний молодик, бо много було у нас слуг, а ще ні один так красно не відповідав на наші питаня як отсей. Але треба його перше випробувати. що у нього за чеснота; бо може то лишень слова у нього солоденькі, а серце гірким полином підтроєне? Ну, але побачимо, що буде дальше!

Сего розговору Петро не чув, бо купець вже був запровадив його до склепу. В склепі вже було кількох служачих, що довший час на службі у купця позіставали.

Купець поставив Петра на середині склепу, показав йому, що має робити, і наказав, щоби початково всему приглядав ся зо два або три дні, яка робить ся робота в його торговлї, а доперва за кілька днів буде міг брати ся до такого діла.

Петро розібрав ся з одежі і поскладав свої річи в порядку, а посиливши ся не питає, щоби приглядати ся роботї, лиш бере ся сам ревно до праці. Так працював він кілька днів разом з другими робітниками.

Видить купець, що Петрови красно робота іде, аж любо дивити ся, і за кілька днів він вже лучше все уміє робити, чим другий робітник, котрий уже через кілька літ тою склеповою роботою займає ся. Ба, коли Петро кілька тижнів в склепі, вже йому ніхто в роботї не дорівнає, хоч він був наймолодший.

Так служив Петро у того купця при крамничній роботї через три роки, повинував ся розказам і волї свого пана і справував ся добре і чесно. Купець навіть підкидував нераз гроші, чи не злакомить ся новий помічник на ту грошеву мамону і не переступить семої заповіди божої, котра голосить: »Не кради«; але борони Боже, щоби коли злий дух підмовив Петра і наклонив його до злого діла! Як постановив собі, коли прийшов перший раз до того міста і вступив до церкви, так дотримав слова обіцянки. Коли-ж в кінці переконав ся купець, що Петро справдї чоловік добрий і ретельний, віддав йому заряд цілої крамниці, віддав йому всї ключі і спустив ся на нього як на власного сина, і ніколи не було жадної хиби анї в торговлї анї в склепових рахунках. При такім поступованю минули Петрови як сказано, три роки як три днї.

По трох роках вибрав ся купець одного разу в дорогу за море за заграничними товарами, і взяв з собою Петра яко найвірнїйшого свого слугу, щоби мати в дорозї поміч.

Скоро лише почув Петро ту вість, що пан хоче його взяти з собою в дорогу, і то в таку дорогу аж за море, утішив ся тим, що не міра, бо така подорож видала ся йому несподіванкою.

— Поправді — каже — перший раз в житю побачу чужий далекий край, побачу ріжні великі міста, побачу те, майже безграничне, море.

Наповнило ся його серце невисловленою радостію, і нетерпеливо очікував він тої години, в котрій мав виїхати в дорогу. А коли прийшла та хвиля і візник луснув батогом перед помешканєм купця і заїхав красним возом, до котрого була запряжена пара красних коний, купець і Петро попращали ся з домовими, посідали до воза і рушили в дорогу.

— Пане мій і добродію! — промовив радісно Петро до купця, виїхавши з міста на чисте поле. — Коли за ту велику доброту я вам відплачу ся? За ту ласку, що ви, пане дорогий, звірили ся на мене як на власного сина? Правду кажу вам, що такої несподіванки я не надіяв ся, щоби ви мене коли в таку далеку дорогу взяли. Я буду міг поглянути на далекий сьвіт розглянути ся по чужих містах і селах, побачити безграничне море, придивити ся тим кораблям, що носять тьму людий по морських хвилях! Пане мій і добродію, такої великої утіхи я у своїм житю ще не мав!

— За твою доброту, за твою вірну службу і привязанє до мого дому роблю се для тебе! — каже купець. — А коли, дорогий синку, поїдеш тепер зі мною і будеш добре справував ся, то колись другий раз я тебе лиш самого випроваджу в дорогу, щоби я сам не трудив ся.

В такій розмові хутко переминала подорож.

Переїздили вони ріжні околиці, села, міста, поля і сіножати, ліси і гори, аж накінець заїхали до портового міста над море, з відки треба їм було сідати на корабель.

Невдовзі повсідали всі до корабля. Коли прийшла година від'їзду, рушив корабель в дорогу на широке море, колибаючи ся то в ту то в иншу сторону, і пігнав рівним морем як по склі. День був красний, на небі ані хмарки, море спокійно стояло; лиш вітрець повівав з вільна і вітрила сильно гнали кораблем все дальше і дальше.

Плили вони так три добі морем, а четвертого дня десь коло полудня приплив корабель до другого борега до портового міста. На розказ капітана служба позвивала вітрила і прикріпила корабель до сухої землї. Всї подорожні, як також і купець з Петром вийшли з корабля і пішли до міста.

Не буду описувати всїх справунків, які мали купець з Петром в заморськім містї. Скажу лиш коротенько, що покупували всї товари, по котрі прибули, зложили те все в порядку до пак, повернули назад до корабля і відплили з поворотом до свого краю. А що дорога повела ся їм добре, то четвертого вже дня повсїдали на свій повіз, з котрим візник на них очікував, і поїхали до дому.

Але привезені зза моря товари не вистали до спродажі на довго. По якімсь часї побачив купець, що на складах у нього вже малий засіб і треба знов о нові товари постарати ся. Прикликав він Петра до себе...

— Петре, слуго вірний! — каже до него. — Виджу, що потреба вимагає постарати ся о нові товари, бо тих, що ми перше собі привезли, вже дуже малий запас. Тож прошу тебе, їдь тепер сам до того міста, де ми були, а знаю добре, що памятаєш, в котрім місцї ми купували. Поїдеш там, накупи потрібних товарів і привези сюди. Торгувати ся о них не потребуєш, бо я даю тобі тут все списано на папері; даш лиш сей папір і гроші тому панови, що ми перше у нього брали, а буде все добре, памятати лише, коли той пан виложить всї товари на верх, то старай ся добре їх опакувати, а коли будуть паки готові, разом з ними борзенько вертай до дому!

І дав Петрови в руки папір, вичислив йому гроші, не жалував на дорогу живности, і розказав візникови запрягти конї, і відвезти його над море до пристанї. Петро з радости мало не вискочив зі скіри і не питаючи нїчого, скоренько убрав ся у красну одїж, гроші отримані від свого пана старанно заховав, попращав ся з домовими, сїв на повіз і поїхав в дорогу.

Їдуть вони якийсь там час і приїзджають на конець над море. Петро висїв з повозу і пішов до порту, а візник попас в містї конї і вернув до дому.

IV. ПЕРША ПРИГОДА ПЕТРА НА МОРІ.

Коли прийшла хвиля, що корабель мав рушити в дорогу морем, всї подорожні, а було їх там множество, поздіймали шапки і зачали молити ся. Давним звичаєм проводив молитву капітан корабля.

— Под твою милость прибігаєм, Богородице Діво!...

По молитві усїв кождий на своє місце і пливуть дальше.

Пливуть вони один день, пливуть другий, подорож приятна, вітрець легонький повіває, вітрила вимахують ся і пхають

корабель чим раз дальше на широке море. Прийшла трета ніч, на небі місяць в повні, а безчисленні звізди красно-яскраво присвічують, так, що аж любо дихати нашим подорожним; понад кораблем літають нічні морські птиці і викрикують своїми голосами. Подорожні одні співають набожні пісні, другі розмовляють про се то про те, а на конець кождий, зморений сном, опирає ся о стіну корабля, або кладе ся на лавку і засипляє твердим сном.

Сплять всї подорожні і снить ся їм кождому що иншого. (А декому не снилось нічого. — Прим. скл.). Аж тут нараз впадає корабельна служба до середини корабля з великим криком...

— Люди, хто в Бога вірує, ратуйте ся як хто може! Насунула ся страшна буря на море і грозить нам всїм смертю!... Жде нас неминуча погибіль!

Кождий, хто лиш був на корабли, зірвав ся на рівні ноги.

— О, Ісусе, Сине Божий, помилуй нас і Ти, Мати Божа, ратуй нас! — заголосили всї.

І хоч корабельники крила розвивали, і хоч всїми силами старали ся вздержати корабель на місцї, але на дармо! Страшна буря рве корабель і носить ним по водї так, мов маленькою дитиною. Що підійме його до гори, майже на найвисшу гору винесе, так по тім напрасно кине ним у пропасть аж до дна моря і несе цїлком в иншу сторону... Господь знає куди!

Несе так один день, несе другий, несе третий, несе четвертий, аж в кінцї приносить до берега якоїсь незвісної їм землї. Тут таки, над самим берегом винесла морська хвиля корабель високо в гору, кинула ним нараз у діл і викинула разом зі всїми подорожними на беріг моря, на цїлком чужу, безлюдну землю.

Всї повилазили з корабля майже без притомности, бо кождий був змучений, невиспаний, кождий мало знав, що діє ся з ним і посїдали на землю. Відпочивають ожидаючи дальшого Божого помилуваня.

Сидять вони на зеленій мураві межи густими деревами над берегом моря і поглядають в далеку морську синяву, чи не наїде з відки який корабель, щоби завіз їх до якого людьми замешкалого краю, від котрих могли би довідати ся, куда їм дістати ся до своїх домів.

Але заки надійде та щаслива хвиля, коли Боже милосердє пришле їм спасенє, треба їм було подумати об тім, чим будуть жити той цїлий час на тім безлюднім пустім острові. Тому капітан розбитого корабля, яко господар дому, радить людям, щоби кождий пішов до внутра розбитого корабля і повиносив

ту живність, котру разом з ними і з кораблем буря викинула. Кождий радо вступає до розбитка і виносить хто що може захопити в руки. Правда, досить навиношено, річий, живности, одежі і богато иншого, що вистарчило би їм на кілька тижнів; але кілька тижнів скоренько перейде, і те все минеть ся...

— А що будемо робити потім, коли все минеть ся? — кождий сам себе питає. — Нема иншої ради, лиш мусимо здати ся на милосердє Боже, і очікувати тої хвилї, в котрій Господь нас помилує...

Сидять вони один день, сидять другий, сидять тиждень, сидять другий, і не видко нї звіздки, щоби плив який корабель в ту сторону, до тої пустої безлюдної землї. Якжеж довго терпіти їм нужду і недостаток, як довго ждати щасливого дня, щасливої години визволу? Днї борзенько минають і вже третий, ба четвертий тиждень доходить, а не являєсь до них нї одна людська душа, від котрої могли би довідати ся, де вони і в якій сторонї, чи далеко віддалені від свого краю, або хоч від якої землї, замешкалої людьми.

Скінчили ся чотири тижнї. Вже і пятий настав, вже мало що зістало ся в запасї живности з розбитого корабля; кождому стоїть перед очима голодова смерть. Всї ждуть Божого помилуваня і кождого дня горячо молять ся, коли зійде на них милосердє Боже. Вже і пятий тиждень минає, а запасу живности після обчисленя капітана, котрий межи ним, як батько межи дїтьми порядкує, вистане ледве на чотири днї. Кождому дрощ іде поза плечі, коли згадає о будучности. Та щож? ради нема! Але милосердне око Господа Бога, котрий своїх дїтий нїколи не опускає, видить кождого, хотяй би і в найнеприступнїйшім місцї. Так і тут; Вже туй, туй мали всї погинути з голоду, але Бог милосердний инакше зарядив.

В суботу рано приходить капітан корабля над беріг моря на прохід. Став, думає кілька хвилин над недолею і своєю і своїх людий і глянув на широке море, котрому другого берега не було видко. І бачить він як десь далеко пливе корабель; але мало що його видко, бо лиш вітрила вимахують ся з далека немов біленькі хустинки. Став він і дивить ся своїми великими очима: колиб міг, то одної хвилї притягнув би маґнетом корабель до себе. Радість безмірна огорнула його і не втерпів довго, лиш з великим криком і з утїхою прибіг до своїх товаришів...

— Братя товариші! радуйте ся, — говорить всїм, бо маємо корабель, котрий до нас приближає ся!

Кождий зірвав ся на рівні ноги і вибігає над беріг моря, щоби тою радістю подїлити ся. Всї поставали на березї моря і очікують. Аж тут нове нещастє! Корабель плив, плив просто

до них, а коли був у віддаленю одної милї, звернув ся цїлком у другу сторону.

— Падоньку наш нещасливий, що тут робити? — заголосила майже в один голос цїла товпа.

— Иншої ради нема, — каже капітан, — лиш один з вас нехай лїзе на високе дерево, котре над самим берегом моря росте і нехай возьме біле простирало, та вимахує ним до корабля. Може корабельна служба побачить, що тут є люди і заверне до нас!

Не чекають довго, лиш борзенько один мущина виліз з білим простиралом на найвисше дерево, котре над самісеньким берегом моря росло і розпустивши простирало, почав з цїлої сили ним вимахувати.

На щастє корабельна служба незнаного корабля доглянула те і повернула зараз кораблем в напрямі острова. Наші розбитки мало не повискакували з радости, коли побачили, що вже будуть могли дістати ся десь межи людий.

В кінци приплив корабель до берега. Небавом з нього повиходили зовсїм незнані люди, нїхто нїкого бесіди не розумів. Але наші почали пальцями порозумівати ся і просити, щоби їх взято на корабель. Корабельна старшина змилосердила ся над нещасливими розбитками і позволила всїм повсїдати до корабля. А коли вже всї повсїдали, розпущено вітрила і поплили хуткою скорістю на широке море.

Плили вони без перерви цїлий тиждень, а коли корабель приплив до пристани, вийшли всї на беріг і пішли до міста, щоби хоч троха дістати живности.

Але що тут робити? Попросити нїхто не умів, бо мова незнана, чужі люди, нїхто їх не розуміє. Рада в раду, мусїв кождий хоч на пальцях порозумівати ся і годити ся на службу до ріжних услуг у тамтейших панів, до чого хто міг.

Так і Петро впросив ся до одного пана і став на службу за послугача.

Який він був вірний свому першому панови купцеви, так і тут не змінив своєї вірности. А коли той пан поміркував, що Петро щирий слуга, віддав йому заряд цїлого дому...

З часом Петро научив ся тамтейшої мови, так, що знав ся розмовити з кождим як би там був роджений.

І служив він так через два роки; а коли довідав ся вже добре де він і в якім краю, як далеко йому до рідного дому, а чув ся вже при грошах, бо через два роки складав кождий гріш до купки, просив при кінци другого року свого пана, щоби дав йому службове свідоцтво, бо він хоче їхати до свого дому, до своїх родичів.

— Але пощо поїдеш? — каже пан. — Чи тобі у мене зле? Чи може не люблю тебе як рідного сина? Не їдь, лиши ся дальше у мене служити! Я тобі підбільшу платню і будеш тепер у мене ігуменом у моїх добрах!

— Не хочу, прошу пана, — каже Петро — бо я лишив у дома старших родичів і вже давно їх не бачив, то мушу їх тепер відвідати.

— Коли так, — каже пан — то перечити твого наміру не буду, хотяй великий жаль мені тебе; а коли ти так напер ся, то пожди, нехай напишу тобі свідоцтво, а тоді собі підеш!

Петро заждав хвильку, пан написав свідоцтво і виносить зі свого помешканя.

— На, маєш, — каже — твоє свідоцтво, котре тобі певно колись у великій пригоді стане. Ось тут маєш платню за два роки своєї служби, а до того за твою вірність і щирість плачу за тебе цілу подорож, котра тебе до твого дому має коштувати!

Так сказавши, пішов пан разом з Петром до пристані і заплатив йому корабельну карточку, а даючи йому карточку у руки, зі слезами в в очах попращав ся і відійшов до свого дому.

V. ДРУГА ПРИГОДА ПЕТРА НА МОРЮ.

Після обчисленя корабельної служби, подорож Петра до його рідного дому мала тревати чотири тижні. Злагодив ся він в дорогу, покупив відповідні дарунки для батька і матери, справив собі красну одіж, постарав ся на цілий час о живність, щоби в дорозі голоду не терпіти, і сївши на корабель, рушив з другими подорожними в далеку дорогу.

Ранок був красний, на небі ані одної хмарочки, лиш легонький вітрець повівав. Подорожні повиходили на поклад корабля і придивляли ся пильно в воду на ті морські сотворіня, котрі красно грали ся по водяній плоскани.

Риби ріжної величини увивали ся по воді, уганяючи одна за другою. Там дальше від корабля величезний кит великориб випускав отвором воду, котра мов би з сикавки високо в гору тонким пасмом витріскувала, і як той величезний будинок, розложив своє черево по верху води. Дальше показав ся величезний морський рак, котрий своїми щипцями мов двома белькамн до купи стискав і менші сотворіня ловив собі яко добичу. Словом, весело їхало ся нашим морякам, а корабель гнав прудкою скорістю, що виповісти годі.

Нараз оглядають ся подорожні, а за ними показала ся на облаках маленька чорна хмара, не більша як капелюх. Такої маленької хмари здавало би ся, не має чоловік чого страхати ся, але де там! За кілька хвиль з тої маленької хмари зробила ся велика хмара, завбільшки як будинок. Ще часочок, ще хвилька, а хмара що раз більшає і ширшає так, що невдовзі закрило ся ціле просторе і ясне перед хвилею небо страшною чорною мов ніч хмарою. За маленький часок почав падати густий дощ. І не встигли наші подорожні оглянути ся, як зірве ся страшна морська буря, страх! Навали води в гору підіймає, що аж лячно згадати.

Перелякані моряки увивають ся, кілько сил їм стане, щоби корабель від погибелї охоронити. Запустили якор в дно моря і ждуть заки буря утихне; але на дармо. Навальниця бє за навальницею, громи тріскають за громами, що аж у ушах гуде! Подорожні як могли так ратували ся і вкінці видять, що нема що робити, посїдали в кораблї і здали ся на волю Божу.

Аж тут знов зірве ся страшна навальниця, більша і грізнїйша від тамтих перших, як кине кораблем в гору, майже під самі облаки, а потім як жбурне ним у безмірну морську пропасть до скали... і корабель розтріскав ся на дрібні куснї!

Все, що жило на корабли, повипадало до моря і в його глубинї стало ся жертвою погибелї. Лиш один Петро, не стративши притомности, хопив за дошку, що відбила ся від корабля, і сильно її руками учепивши ся, поплив по морських хвилях мов яка мурашка.

І так раз по раз бурикаючи ся з морськими хвилями, плив наш Петро до самого вечера. Аж під вечер, коли буря устала, доплив він до одного острова, при котрого березї стояв припнятий якийсь корабель. Один з моряків видячи з корабля, що пливе, тримаючи ся дошки, чоловік, борзенько всїв у чайку і доплив до Петра, а побачивши, що він живий, взяв його з собою в чайку і привіз до корабля.

Петро був майже без притомности, а прийшовши до себе, опамятав ся, що знов стає в опіцї цїлком чужих, незнаних йому людий; з ними він анї розмовити ся не може, анї попросити їх о щось, бо мова для него цїлком чужа, і то така, що в своїм житю ще подібної не чув. Повиймав він з кишенї свої свідоцтва від давного пана і що були цїлком помокли, то положив їх відтак близько вогню в кораблї, де вони просохли. На щастє чорнило з них не позникало.

— Богу Всевишньому дякую, — каже Петро — що хоч той скарб заховав ся добре! Буду мати колись з чим перед своїми

родичами показати ся, що заслугую від них прощеня за давнійші блуди...

Потім повикладав грошеву монету, що дістав від свого пана. Монета була срібна і золота і вода нічого їй не пошкодила. Петро показав їй корабельній старшині, котра, взявши монету в руки, могла близше пізнати звідки він прибув. Вони раді були би розпитати ся, що він за один, але ніхто не розумів мови, котрою він говорив.

Корабель постояв при березї острова цїлу ніч. Рано, скоро сонце зійшло, повсїдали всї на корабель і поплили в дальшу дорогу. З ними поплив Петро.

По кількадневій плавбі прибули вони знов до одного портового міста. Тут висїли всї з корабля, з ними також і Петро.

Але чужі люди, чужа сторона, незнаний якийсь чудацький язик, незнані звичаї і обичаї, все те розсердило Петра і прийшов йому жаль на серце. Сїв тай плаче.

— Що менї почати? — плаче і думає. — Вже туй-туй мав я дістати ся до свого дому, до своїх родичів, про котрих так довгий час анї чутки не мав чи вони жиють; аж тут знов спіткало мене таке нещастє! Господь Бог виратував мене таким чудесним способом, але що дальше пічну?... Сидїти завсїди тут не буду; треба якось старати ся, щоби не згинути з голоду! Бо коли Господь Бог милосерний виратував мене з такого великого нещастя, що я на малій дощинї морські хвилї перебрив, то і дальше на сухій землї не дасть менї згинути, хоч і між чужими людьми!

Встав відтак з того місця і йде до міста. Приходить в ринок. Місто красне і богате.

— Треба щось купити, щоби поживити ся! — думає собі.

І добуває з кишенї один золотий гріш і дає купцеви, що спродавав хлїб. Купець взяв гріш, подивив ся на нього тай віддав назад. Була то, бачите монета з иншої держави.

Петро взяв гріш у руки і думає, що йому тепер робити. Але прийшла йому до голови добра гадка; бере він свою монету і несе до золотника. Золотник зважив золото і виплатив Петрови, що належало ся і вже бідняга Петро мав за що купити хлїб та ще дещо. Так посиливши ся чим Бог дав, встав з місця і ходить по містї як та заблукана овечка, що відібє ся від череди. Аж ось здибає його один пан...

Питає він Петра своєю бесїдою, звідки він і що за один. Але щож? Петро нїчого не розуміє, лиш добуває з кишенї свої свідоцтва і дає панови читати.

Взяв пан, читає і також не розуміє; але щоби переконати ся, що Петро за один, взяв його разом з свідоцтвами і повів до

товмача, перед котрим Петро визнав все, що він за один і де був.

— Коли ти такий добрий, як свідчать твої свідоцтва, — каже пан до Петра, довідавши ся, що він праведний чоловік — то ходи до мене в службу так само за послугача, як у тамтого пана, у котрого ти був перше. Дістанеш таку саму платню, що і в нього...

Петро радо згодив ся.

І став він у того пана на службу, як перше; а коли пан переконав ся, що він добрий і справедливий, віддав йому заряд цілого свого дому.

Служив Петро знов три роки. Через той час научив ся там тейшої мови і умів докладно з кождим говорити. А коли скінчив ся йому третий рік, просив він пана, щоб дав йому свідоцтва його служби.

— Я — каже — вже поверну до свого дому, в котрім я лишив стареньких родичів. Хочу конечно їх відвідати, бо не знаю навіть, чи жиють вони ще на світі.

Пан його просьбі не перечив, лиш взяв чорнило і перо, написав красне свідоцтво, виплатив йому за всї три роки його належитість і з жалем випровадив його з дому, додавши ще гроший на подорож.

Петро, подякувавши пану за любов для него через весь час служби, попращав ся з ним і пішов просто до корабельної пристанї.

Вийшов Петро від свого пана зараз по полудни. Прийшовши до пристанї, довідав ся, що корабель аж доперва на другий день рано має рушити в дорогу. Отже став він і думає...

— Чого буду блукати по по ночи по пристани? — каже сам до себе. — От лучше піду ще трохи на прохід там де мій пан нераз ходив.

А то, бачите, був таки о кількадесять кроків від морського берега на морі островець а на тім острові були самі смерекові дерева і корчі глою, помежи котрими були наючно пороблені хідники і бесїдки. Хто хотїв дістати ся на той островець, мусїв їхати кусник дороги водою на суднї. Пани по цїлоденних занятях виходили тут вечером на прохід.

Отже Петро сїв на судно і переплив через воду на другий бік берега. Тут висїв і пішов на островець.

Якось лучив ся такий час, що анї живої душі на островцї не було, нїхто тамтуди нинї не переходив. Петро обійшов так всї хідники раз, обійшов другий раз, заглянув по всїх кутках цїлого острівця... нїчого не чути і нїчого не видати! Скучило ся

йому ходити і гадає вже вертати назад до судна і відплисти до міста, аж тут чує нараз за корчем глоїни крик женщини...

— Хто в Бога вірує, ратуйте людоньки!

Не зважає на нічо, лиш біжить борзенько за той корч, звідки крик до його ух доходить. Прибігає там, а його очам представляє ся страшний вид! Ото два розбишаки обдирають якусь богату дівчину. Вже поздирали з ньої перли і инші дорогі камені і перстені і друть ще одіж; один розбишака держить в руці острий кинджал, хотячи її убити.

З великим криком прибігає Петро до них; але що двох, то не один! Не слухають його розбишаки, роблять своє дальше...

— Товариші! — кричить Петро, набравши відваги. — Ходіть сюда, полапаємо і повяжемо лютих розбишак!

Розбишаки, думаючи собі, що з Петром ще є кількох товаришів, лишили дівчину а самі почали утікати. Петро, не нагадуючись довго, хопив скоренько панну на руки і побіг з нею просто до берега. Тут повсідали обоє в судно і поплили на другий бік.

Побачиви розбишаки, що Петро їх ошукуав, і почали за ним гнати; але вже було за пізно. Бо заки вони встигли добічи до берега, вже Петро був з дівчиною на другім боці за водою. Обоє пішли просто до пристані. Тут заплатив Петро дві корабельні карточки на цілу подорож за себе і за товаришку свою і очікував коли корабель відплине на море.

VI. ПЕТРО ПОВЕРТАЄ ДО РІДНОГО СВОГО ДОМУ.

На другий день раненько, як лиш розвиднїло ся, рушив корабель в дорогу, а що день мав бути красний, бачила корабель на служба по природі, бо небо було погідне і мрака стелила ся по верху води. По стоячій спокійно воді плив корабель мов ткацький човник поміж нитки густої пряжі, колибаючи ся то в сей то в той бік.

Відплили вони кусень дороги так, що могли ще побачити місто, котре перед хвилею покинули; дальше видно було ледво вершки високих дерев і камениць, а в кінці цілий видогляд згинув з очий; лишилась лиш вода і облаки. Подорож була тепер добра, бо за цілий час не було найменшої перешкоди, а за кілька днів дістали ся наші подорожні щасливо на другий беріг моря.

Припливши до пристані, повисідали всї подорожні з корабля. Висїли також Петро і його товаришка-дівчина.

Зараз виміняв Петро гроші, що мав за його службу, а була їх красна сумка, пішов в місто і купив там пару гарних коний і віз, а посадивши свою дівчину на заді воза, сам яко підвізник поганяв коні і допитуючи ся від одного міста до другого, заїхав вкінці до міста, де мешкали його родичі.

Їхав він кілька тижнів і часто попасав коні, а коли прибув до свого родинного міста і обвіяв його той родинний воздух, котрий перед кількока роками покинув, а побачивши помешканє свого батька, жаром любови наповнило ся його серце, що Господь Бог позволив йому діждати ся тої хвилї, повернути на родину, котрої в своїм житю не надіяв ся побачити.

— Пішов би я — каже сам до себе — разом з своєю товаришкою до дому мого батька і сказав би йому, що то є дівчина, Богом менї призначена, що я на одній дощинї морської хвилї переборикав, а потім ту дівчину, котрій леда хвиля грозила в очи неминуча страшна смерть, від лютих розбишак з під острого ножа відібрав, що те все, видить ся, Господь Бог учинив для мене і для неї; але щож? Ануж мій батько має ще в серцї ту давну на мене злість і за мало буде йому тої заслуги, тут в свідоцтвах виписаної щоби його перепросити і прощеня давних прогрішень вибрати, котрих я в буйній молодости моїй через лихе товариство допустив ся; а коли прийду до нього разом з сею невинною дівчиною, то він мене разом з нею витрутить за двері, так як менї зробив тодї, коли я не хотів з його очий уступити ся і в сьвітї шукати долї... А хоч би мене приняв і всї провини простив, але коли не схоче її приняти і скаже, що то якась недобра людина, коли відважила ся такий далекий світ зі мною подорожувати, а що тодї буде, а що тодї почну?

Став відтак з кіньми і з возом перед містом і думає, що має почати. Постояв, постояв, подумав...

— Знай се, моя люба, каже до дівчини — що ти тепер разом зі мною не можеш станути перед очи мого батька, бо не можу знати, що батько може собі гадати; але нехай то тебе не позбавляє надії! Я завезу тебе до гостинниці і винайму для тебе мешканє на один місяць і через той час буду старати ся о удержанє для тебе. І не гадай собі, моя люба, що я тебе забуду; хорони Господи! Я тебе денно кілька разів відвідаю, буду мав завсїди гадку о тобі і з опіки своєї тебе не опущу як рідний батько. А що буде дальше, побачиш скоро; лиш прошу тебе, не жури ся, але терпеливо ожидай кінця!

По тій бесїдї рушив Петро кіньми і заїхав перед гостинницю, в котрій згодив мешканє на оден місяць. В тім мешканю лишив свою дівчину а сам навернув коні і луснувши батогом, заїхав на обійстє свого батька.

Отець, видячи через вікно, що хтось заїздить до нього на обійстє, погадав собі зразу що то може котрий з його товаришів приїхав до нього в гостину, і вийшов сейчас з хати йому на стрічу, щоби його привитати. Колиж побачив, що то його син Петро заїзджає, правда, з радости мало що не вискочив; але щоби не дати пізнати, що у нього ще не вигасла вітцівська любов до сина, котрого вигнав перед кількома літами з дому, навіть не привитав ся і тамуючи в своїх грудях радість, не заговорив анї найменшого словечка, лиш мовчки повернув назад до хати.

Зажурив ся Петро, що отець його не показує вдоволеня з повороту сина, зіскакує з воза і добувши всї свідоцтва з кишенї, біжить просто в хату і паде на колїна перед батьком, котрий вернувши з обійстя, сїв на крісло і глубоко задумав ся.

—Отче! — закликав Петро, сплакавши ревними слезами. — Отсе я, син твій, котрого ти перед кількома лїтами вигнав від себе, коли вже досить наскитав ся по світї, вертаю до тебе, а чи я заслужив собі в твоїх очах прощенє, поглянь, отче, в ті папери! Вони тобі правду скажуть!...

І подав батькови свої свідоцтва.

Батько, видячи великий жаль сина, бере йому з рук свідоцтва і читає; але що свідоцтва були писані чужою, йому не знаною бесїдою, то не може їх відчитати і подає їх назад Петрови.

— Сину, — каже — не розумію того витолкувати, що тут є написано, бо мова чужа; але прошу тебе, виясни менї ту тайну, що стоїть в сих паперах. На тебе, яко мого сина, спускаю ся! Надію ся, що ти менї правду скажеш!

Взяв Петро від батька свідоцтва і читає, а що перечитає, кожде слово пояснює. Перечитав, пояснив і поцїлував батька в ноги.

— Вірю тобі, мій сину, що правду менї говориш, і щоби ти більше не скитав ся по світї і не теряв тілько сили, то прощаю тобі все і нехай Господь тобі простить!

Сказавши се, купець Онисим взяв свого сина Петра за руку, підвів його з землї і поцїлував в голову.

Загальна радість повстала в хатї. Зараз довідалась і мати, прибігла і привитала ся з сином, котрий її руки обцїлував. Всї троє заплакали ся як маленькі дїти, а коли жаль утихомирив ся, почали утїшені родичі близше розпитувати ся о всїх пригодах, котрі Петро переніс.

Оповіданям Петра не було майже кінця. Як він з хвилями морськими боров ся, дальше як якісь чужинцї завезли його в чужий край, як він служив у сього то у того пана, як він справу

вав ся і так дальше і так дальше, все по черзї розповідав і коли скінчив свою бесїду, була вже друга година по півночи. Всї повечеряли і пішли спати.

Петро пішов до своєї давної кімнати, в котрій перед кількома лїтами з за своєї буйної молодости перебував.

VII. ПЕТРО ЖЕНИТЬ СЯ.

На другий день рано всї повставали здорові з ліжка. Петро відмовив утренну молитву, умив ся чисто, убрав ся в гарну одїж і приступив до вітця.

— Позволь менї, отче, — просить його — піти до церкви помолити ся Господу Богу і подякувати за ту ласку, що менї дав відітхнути рідним воздухом в домі і побачити ще своїх родичів при житю!

Отець, чуючи від свого сина таку просьбу, утїшив ся тим дуже.

— Сину мій, Петре! — каже до него. — Не гадай, що ти мій слуга, нї! Ти мій рідний син-одинак, котрого люблю і поважаю ще дужше, як перед тим, і не жадаю того, щоби ти у мене брав дозволенє, коли хочеш де піти. Адже ти вже маєш розум і сам знаєш, що добре, а що зле!

Петро поцїлував батька в руки і пішов на місто. Тут насамперед вступив до церкви, уклякнув на колїна і помолив ся до Бога і вислухав Божественної Лїтурґії. Коли священик запер царські врата, помолив ся Петро ще раз і вийшов з церкви, удав ся просто до своєї дївчини, котра в гостинниці нетерпеливо на нього очікувала.

— Я гадала, — каже вона, що ти вже не прийдеш до мене, і з такою нетерпеливостю тебе ожидала, що аж нудьга бере ся мене!

— Того собі не гадай, — каже до неї Петро — щоби я мав до тебе не прийти, або за тебе забути! Ти тепер круглою сиротою, бо не маєш тут жадного роду, лиш мене одного; тож колиб я опустив тебе, то Господь Бог скарав би мене. Бо чей не привів я тебе тут на те, щоби ти скитала ся межи чужими людьми Але тепер прошу тебе, скажи менї що ти за одна і чи маєш ти де свою родину? Я-ж до сего часу тебе про се не питав!

— Ой, Петре, Петре! — каже дївчина, зітхнувши глубоко. — Колиб ти видів мого батька, мою матїр, в якій вони десь тепер розпуцї і тузї за мною! Певно з превеликого горя та жалю днї житя їх вже обмерзли... Боже милостивий! чи буду я ще ко-

ли видіти своїх родичів рідненьких і чи розвеселю їх ще хоч одну годину!

І дівчина гірко заплакала... а коли утулила ся з превеликого жалю, стала відповідати на питаня Петра.

— Я — каже — є дочкою-одиначкою одного царя, котрий має широкі краї, богаті палати, безчисленні скарби, много слуг, словом все добро, чого лиш душа забажає. Я вихована в великих розкошах, мала подостатком всего, чого лиш забажати могла моя буйна молодість, а ще до того за кілька днів мало бути моє весілє з одним найвірнійшим мому батькови міністром. Тимчасом в ночи перед тим, коли ти мене виратував від смерти, викрали мене люті розбишаки з дому, завели мене аж на той остров і обдерли з мене ті дорогі річи, котрі я на собі мала, і були би мене певно забили, колиб Господь Бог милосерний не був надніс тебе, яко мого ангела хранителя. Ти оборонив мене від неминучої смерти і тому прирікаю тобі, що не опущу тебе до самої смерти. А коли хочеш, дорогий мій хранителю, то їдь зі мною до мого батька, там зараз обоє візьмемо шлюб і батько мій віддасть тобі цілий великий край в заряд і будеш царем. Потім приїдеш тут і возьмеш з собою своїх родичів; нехай живуть ще троха в розкошах, які їх ожидають в моїм домі.

— Колиб о що иншого розходило ся, відповів Петро, то я зараз би послухав тебе, моя дорога! Але такому жаданю мушу відмовити, бо знаю добре, що хотяй би я і хотів так учинити, то родичі на те не пристануть, щоби тут лишити свою батьківщину, а їхати в чужий край. Але як Бог допоможе, то прийде і на те час; вперед однак мусить нас звязати тайна супружества, а потім подумаємо і о чім иншім. Будь здорова не на довгий час, бо тепер мушу піти до дому...

Повернувши до дому, з'їв Петро обід і взяв ся пильно до праці разом з своїми родичами при продажи товарів в склепі.

Минуло вже кільканацять днів по повороті Петра до дому. Побачив купець Онисим, що його син Петро став цілком иншим чоловіком, як був перше, що у нього тепер статок, тверезість і трудолюбивість. Побачив і радить ся з своєю женою і стали обоє його просити, щоби винайшов собі приятельку житя і женив ся.

— Сили наші — кажуть до нього — з кождим днем все уменшають ся, а дальше прийдуть літа і хвилї, що не будемо могли на себе заробити і того господарства, котре посідаємо дотримати; тож завчасу, сину, коли ще можемо, просити тебе, ожени ся і віддамо тобі цілий заряд дому а ми при тобі будемо свого віку до смерти дожидати.

— Добре! — відповідає Петро. — Коли желаєте видіти мене в супружім стані, то я яко вам син, пристаю на ваше жаданє, а щоби пошукати собі товаришки житя, то позвольте мені вийти межи людий, щоби десь винайти собі милу свому серцю подругу.

А треба нам, любі Читачі, знати, що в той час коли говорили о женитьбі Петра, був то тиждень перед іменинами старого Онисима. Завсіди, коли старий купець справляв іменини, сходили ся до нього сусіди, кревні і знакомі, і кождий складав старому купцеви многа-літа, а опісля цілий день всі забавляли ся і тішили ся разом з Онисимом, що Господь Бог дав йому діждати ся тої торжественної хвилї іменин. Те саме мало відбути ся в домі Онисима і сего року, як сказано, за тиждень.

Коли Петро почув, що за тиждень мають відбути ся імени ни його батька, побіг зараз до своєї дівчини і розказав їй ту вість.

— Приходить мені щаслива гадка! — заговорила вона подумавши хвильку. — Підиж Петре до склепу і купи мені ниток ріжної краски і білого полотна.

— Нащож тобі ниток і полотна? — питає ся Петро.

— Бо хочу вишити красний килим на іменини твого батька, килим з його іменем! — відповідає дівчина.

Пішов Петро до склепу, купив полотно і нитки і приніс дівчині. Вонаж таки зараз того самого дня взяла ся до роботи. За тиждень був килим вже готовий з вишитою написею: »Многая літа отцеви Онисимови!«

Прийшов день іменин, почали сходити ся гості з желанями многих літ. По желанях всі запрошені гості посідали поза столи і смачно запивали той щасливий день іменин солодким вином. В тій самій хвилї входить післанець до кімнати, в котрій зібрані гості разом з Онисимом розмовляли, стає перед Онисимом, желає йому многих і благих літ і віддає йому в руки пречудно вишитий килим.

Всі гості та і сам Онисим дуже сим зачудували ся! Бо бачите в тодішних часах ніхто в тих сторонах, де мешкав Онисим, ба в цілій державі навіть не умів ніхто такої річи вишити або хоч приповісти, що сей або той потрафить вишити голкою імя якоїсь особи, так як тут всі видять на тім килимі.

І кождий став на рівні ноги, забув язика в губі, лиш дивить ся зачудований на той килим! Кождий питає післанця, що то за особа вишила те диво-чудо, котрому подібного ніхто в житю ніколи не бачив. Післанець показав крадькома на Петра, даючи до пізнаня, що він ту особу знає а потім сам низько вклонив ся і вийшов з кімнати.

Тоді прикликав старий отець Онисим Петра до себе...

— Скажи мені, сину, — питає ся його — що то за особа зробила ту штучну роботу? Ти певно мусиш її добре знати, коли вона той килим в самий торжественний день моїх іменин мені тут прислала, та ще з написею мого імени та з желанями!

— Батьку, каже Петро. — Ту тайну ношу в своїм серці, а коли желаєш знати хто та особа, то виявлю тобі тут в присутности всїх гостий. Прошу вас, Батьку, і ви всї дорогі гості мого дорогого батька, послухайте уважно.

В комнаті настала глубока тишина.

— Коли я — став Петро розповідати — вже вибрав ся в дорогу до дому зі служби від мого другого пана, пішов я, заки корабель мав відплисти, перейти ся по однім острові. Було то вечером. Якось лучило ся так, що анї живої душі на острівцї не було, нїхто в той час туди не переходив. Я обійшов всї хідники раз, обійшов другий раз, заглянув по всїх кутиках острівця; нїчого не чувати і нїкого не видати! Скучило ся менї ходити і я думав вже вертати назад до судна і відплисти до міста, аж тут нараз чую за корчем глоїни крик женщини: »Хто в Бога вірує, ратуйте людоньки!« Я не зважаю на нїчо, лиш біжу борзенько на той корч, відки крик до моїх ух доходив. Прибігаю там, а моїм очам представляє ся страшний вид! Ото два розбійники обдирають якусь богату дївчину. Вже поздирали з неї перли тай инші дорогі камені і перстені і друть ще й одїж, а один з розбишак держить в руках острий кинджал, хотячи її убити. З великим криком прибігаю до них; але що двох то не один! Не слухають мене розбишаки, роблять своє дальше... »Товариші!« крикнув я, набравши відваги. »Ходїть сюда, полапаємо лютих розбишак!« Розбишаки гадали, що зі мною є ще кількох товаришів, лишили дївчину, а самі почали тїкати. Я, не надумуючись довго, хопив дївчину на руки і побіг з нею просто до берега. Тут всїли ми обоє в судно і поплили на другий бік. Побачили розбишаки, що я їх ошукав, почали за мною гнати, але вже було за пізно! Бо заки вони встигли добічи до берега, я з дївчиною був вже на другім боцї за водою. Ми пішли обоє до пристанї. Тут купив я для себе і для виратованої дївчини дві корабельні карточки на цїлу подорож і тим способом дістав ся з нею до мого родинного міста. Тут не смів я стати перед очи свому батькови, бо я бояв ся, щоби мене разом з нею не прогнав від себе, і тому наняв для неї кімнату в гостинницї і цїлий вже час маю о ню старанє. Вона, довідавши ся, що сьогодня, татку, Твої іменини, вишила сей килим і присилає тобі в доказ свого глубокого для тебе почитаня! От, як то все стало ся!

— Не бій ся, сину, — каже батько, вислухавши оповіданя.

— Коли вона тобі сподобала ся, то чомуж мав би я вам перечити? Можеш припровадити її сюда! Я зараз вас поблагословлю і нехай та особа твому серцю мила мешкає разом зі мною в однім домі а не тиняє ся десь по чужих домах!

Петро урадуваний, що батько позволяє йому на те, побіг зараз до гостинниці і розповів своїй дівчині все, як стало ся. Вонаж скоренько перебрала ся в празничну одежу і разом з Петром поспішила до Онисима.

Вступивши в світлицю, в котрій Онисим разом з гостями поза столами сиділи, дівчина поклонила ся всім присутним. Старий Онисим встав з крісла, взяв її за руку і посадив коло Петра за столом.

— Як тобі на імя, красна дівчино? — питає батько.

— Я називаю ся Зулима, — відповідає дівчина — а щоби ви знали, що я за одна, то прошу послухайте! Я є дочкою-одиначкою великого царя, котрий тішив ся мною, як в маю підчас посухи рільник тішить ся дощиком. Була я пишна царівна, в великих розкошах вихована, і вже леда день мало бути моє весїлє з одним хоробрим міністром та правду сказати, вже всї печеня були готові і напитки стояли повиточувані. Але чи так Бог зарядив, чи лиха судьба судила, викрали мене з тих пишностий лихі розбишаки і завезли мене в незнану сторону, на якийсь остров, де зрабували з мене всї дорогоцїнности, здерли красну дорогу одїж і вже леда хвиля, мала я згинути від острого кинджала, котрий над мною тримав один розбишака в руцї, але Бог ласкавий надніс менї ангела хранителя, котрим був ваш син Петро, і виратував мене з грізної здавало ся неминучої смерти. Йому, тому вашому синови Петрови, винна я моє житє, а тепер свято тут перед вами присягаю, що його не опущу до самої смерти, хоч би менї і не бути його женою! Нехай иншу возьме собі за жену, сего не перечу; але я буду його служницею, буду його розказам повинувати ся, доки мене Господь Бог буде тримати при житю на сїй землї.

Виповідаючи ті слова, заляла ся Зулима горячими слезами і хлипала як мала дитина.

— Колиб ви — говорила вона дальше, перелякавши ся і свій жаль здавивши — бачили теперішне положенє мого батька, то ви певно кождий сплакали би собі. Він десь гіркими слїзоньками умиваєсь по утратї своєї одиначки! Таж мої родичі не допускали, щоби на мене порох упав, а хоронили мене днем і ночию, тїшили ся мною як рибка чистою водичкою або як мала дитина матїрю. Я вже леда день два мала дістати цїлий край яко віно від свого батька і леда хвиля стати царицею; аж тут лиха судьба прису-

дила мені розлучити ся зі своїми родичами, покинути всї розкоші і вандрувати далеко в світ, де бути я ніколи не надіяла ся. Але нехай діє ся воля Божа. А батько мій рідненький десь певно з тої великої туги за мною змарнів і пожовк як та цвітка на піску без роси-води, а мама моя дорога певно десь млїє і через вітер буйний або через сивого сокола вісти до мене посилає, та сама не знає в котру сторону слати. Колиб мої родичі знали де я тепер перебуваю, то певно не жалувалиби половини свого царства стратити, щоби мене на свою рідність привести; але щож? Дорога до мого батька дуже далека, не дістану ся як будь та до того сама не знаю, куда їхати, щоби до дому дістати ся, а в кінцї, колиб я навіть і знала і уміла дістати ся, то, як кажу, не покину свого ангела-хранителя, вашого сина Петра, доки мого житя, нехай би прийшло менї нагірше горювати; бо було би се смертельним гріхом не віддячити ся за се добро, котре менї учинив, виратувавши мене з лихих рук розбишак, виратувавши мене з пащі страшної неминучої смерти.

Коли Зулима оповідала, всї присутні в домі Онисима слухали з великою увагою і кождий тримав хустину в руцї, щоби отерти заплакані очи. Камінного треба було серця, щоби не сплакало над так лихим теперішним положенєм царської дитини, за котрою десь родичі тужать і розпадають ся.

Онисим встав відтак з крісла.

— Сину Петре, чи хочеш сю дївчину, котру ти привіз собі з далекого краю, мати за жену?

Петро поклонив ся низенько на всї сторони, перше батькови, а потім всїм гостям.

Отче мій дорогий! — каже — хиба один Бог зможе нас обоє розлучити! Сю дївчину дав менї сам Господь Бог! Перед трома лїтами я був би до вас приїхав і як я вам оповідав, був вже в дорозї, але Господь Бог инакше зарядив! Корабель, на котрім їхало нас кілька сот осіб, розбив ся і весь добуток, який на нїм находив ся, разом з народом пішов у воду. Лиш я один за його святою волею на однїй дощинї перебув морські хвилї, а то видить ся тому, щоби сю дївчину, що осьде перед всїма нами стоїть, від лютих розбишак виратувати і собі за жену узяти. Слово прирікаю, иншої кромі неї не хоче моє серце.

— Нехай вас Бог благословить! — підніс тепер торжественний голос отець. — Не маю що закинути проти вашого житя і коли любите одно другого, то не бороню вам пібрати ся. А щоби богато часу не теряти, збирайте ся обоє, я вас поведу до священика...

В три тижні по іменинах купця Онисима можна було бачити в тім самім домі ще красшу забаву, бо тепер справляв той сам купець свому синови весіля. В цілім місті ніхто не памятає такого весіля, яке справив Онисим.

Столи угинали ся під солодкими винами та пишними стравами. Кождий, богач чи бідний, знайшов в домі Онисима приязну гостину, музика грала майже без перестанку, гості одні відходили домів а другі прибували. Кождий ішов з тою цікавостію, щоби на таке нечуване весіля подивити ся.

Так побрали ся Петро і Зулима. По шлюбі охочі до танцю гості ще троха потанцювали і опісля розійшли ся, кождий до свого дому; лишили ся лиш домові. Тепер наш Петро, як привик був до праці помежи чужими людьми, так ніколи не посидів дармо із заложеними руками, але завсігди знайшов собі що будь до роботи. Найбільшеж трудили ся тепер вони обоє в склепі при продажі товару, при чім їм служба помагала. Як бувало при старім батькови в склепі було завсіди повно гостий, так і тепер ніколи не бракло купців і товари скоро відходили. Всі, старий Онисим з Мариною і його син з Зулимою, жили собі в згоді і гаразді і не спамятались, як понад їх домовим спокоєм перешумів цілий рік мов одна днина.

VIII. ДАЛЬШІ ПРИГОДИ ПЕТРА НА МОРЮ.

По році поблагословив Петра Господь Бог, бо жена його, Зулима породила йому гарного здорового хлопчика, котрого охрестили Онуфрійком. Онуфрійко вдав ся до свого батька, як одна кропля роси до другої. Велика радість знов наступила в домі Петра. Ту радість поділяли і старі родичі Петрові, а вжеж найбільше старенька бабуня Марина, котра свого маленького внучка як найстараннійшою опікою ослонила і ніколи з рук не випускала, лиш доглядала і стерегла як ока в голові. Добре то приповідають: щаслива та дитина, котра має ще бабуню!

Так при добрім і стараннім вихованю ріс Онуфрійко як пампух в маслі. Петро з женою трудили ся вже самі в торговлі, бо старий Онисим майже ніколи до склепу не заходив.

— Я вже досить натрудив ся коли не було сина! — говорить бувало все. — Тепер нехай вже син працює, а я вже на свої старі літа при нім троха відпочину!

Одного разу, а було то вже два роки по весілю радить ся Петро своєї жінки...

— Слухай, Зулимо! — каже. — Бачу, що вже малий засіб товару в склепі; купувати тут дорого, спродавати би тано, то нам і не оплатить ся! А я маю гадку поїхати за море по закупно, бо там і товар лучший дістану як тут і кожду річ дешевше куплю; прошу тебе, ти мені не бороиш?

Але Зулима не виросла, як то кажуть, на печи і як би могла добрі заміри свого чоловіка перечити?

— Їдь, мужу! — каже — в дорогу, а я сама тут в склепі заставлю тебе цілий час поки вернеш. Але коли ти аж за море вибираєш ся, то вишию тобі дві хоруговки з буквами мені знаними. Памятай, коли будеш сідати на корабель, проси капітана, нехай виставить хоруговки на верх корабля, а будеш тоді безпечний в часі не дай Боже якої пригоди!

Так порадили ся обоє і пристали на волю одно другого. В кінці надійшов день, в котрім Петро мав вибрати ся в дорогу. Повізник зладив віз, запряг коні, Петро забрав до закупна товару потрібні гроші, попращав ся з женою і родичами, поцілував свого маленького Онуфрійка і рушив з міста дорогою, котра провадила до моря. За якийсь час прибув до пристані і оплативши корабельну карточку, очікував часу, коли мав корабель відплисти на водну дорогу. Візник з кіньми повернув до дому.

За призволенєм корабельного капітана виставив Петро хоруговки, що дістав від жени, високо на довгій тиці на верху корабля. Легонько повівав вітер ними і вітрилами. В недовгім часі рушив корабель в дорогу.

Початково видавала ся подорож доброю, бо море стояло спокійно, а небо красно випогодило ся і не було видко ані одної хмарки. Корабель при легкім вітрі плив скоренько по воді, мов чайка дрібненькими ніжками по багнистих шуварах. Не скучило ся подорожним, коли минув день.

В невдовзі прийшов вечер, сонце сховало ся за вечірний сумрак, лиш золотисті лучі показало на світ, мов би говорило всім пливучим »добраніч!« Колиж золотисті лучі зникнули на облаці, почав з противної сторони подувати сильний вітер.

Хоч вітер був сильний і корабель гнав скоро, але не давало ще нікому жадної причини до страху. Нараз, мов би яка величезна катастрофа вибухла, надійшла страшна морська буря, котра почала метати кораблем як павутиною. Страх кождого огорнув невисловлений, кождому завмерла кров у жилах; а що наш Петро до таких річий був призвичаєний, не стратив духа, лиш кождого успокоював і тихомирив.

— Не бійте ся, добрі люди, — говорить — морської бурі! Чейже Бог милосерний не дасть нам тут на сім широкім морю

загинути, чей його милостиве око видить нашу біду і нашу скорб; встаньте кождий на ноги, взнесіть руки до гори, а Бог ласкавий і милосерний нас не опустить.

По приказу Петра кождий з подоржних встав на рівні ноги і взніс руки до гори.

— Боже, Боже, — молили ся всї — помилуй нас і Ти, Божа Мати, ратуй нас!

Але морські хвилї мов не слухають тої молитви, лиш несуть корабель по морю не знати де і в яку сторону. Петро успокоював людий, як міг, щоби не клопотались і не страхали ся морських хвиль...

— Отжеж — каже — Господь Бог від жадної молитви не ухиляє свого найсвятїйшого уха і неможливою річию є, щоби молитва зі слезами в очах виголошена не була вислухана!

І ледве, ледве, удало ся Петрови допровадити до того, що кождий на його слова успокоїв ся і здав ся на волю Всевишнього.

Тимчасом розлючена буря не устає і море не успокоюєсь, але мов той лев чигає, щоби ті жертви, котрі непокоять ся в кораблї, пожерти, і чотири днї носить їх по широкім морю.

Пятого дня десь около полудня ударив корабель одним боком до чогось твердого і здавало ся кождому, що вже остання година вибила! Приглянули ся близше, а то пригнало корабель до берега якоїсь землї, на котрій видко було недалеко берега мури великого міста.

На розказ капітана всї подорожні повиходили на суху землю. Показало ся, що нїхто найменшого ушкодженя не потерпів, нїхто не стратив житя.

— Превелика є сила горячої молитви? — замітив Петро.

Тепер прикріплено корабель до берега. Всї подорожні поусїдали на землї і очікували коли перестане буря лютити ся, щоби могли у дальшу дорогу відїхати.

Тимчасом буря не устає; море немов казить ся, морські хвилї немов бісують ся, а гори води аж попід облаки взносять ся.

Перейшла ніч, настав день, доходило вже до другого вечера; буря таки не устає, всїх розпука огортає.

А тут трохи живности що у кого було, вже минуло ся; кождий видить, що треба буде за прошеним хлїбом піти. Але до кого піти? Самі незнані люди, чи послухають вони їх просьби? А може тут в сїй сторонї які дикуни, що готові їх поубивати або у полон забрати і в страшну неволю віддати, де мусять стати ся рабами? Кождому лише такі думки в голові роять ся.

Так само думав і Петро, хоч не мало світа змірив своїми ногами і не мало наборов ся з морськими хвилями Не знав бідняга того, що то судьба так зарядила, що його і з ним тілько народу морські хвилї нарочно аж тут пригнали; не знав сердега, що Бог милосерний скорше, чим він міг надіятись, дав йому діждатись того щастя, о котрім він доси анї снив!

Послухайте дальше, любі Читачі, що стало ся.

IX. ПЕТРО В ГОСТИНЇ.

Як припняв Петро за позволенєм корабельного капітана хоруговки до тик і вивісив їх на верху корабля ще тодї, коли всїдав на корабель, так висїли вони на тім місцї аж до сего часу. А коли цар і цариця, що панували в тім прибережнім містї, вийшли на прохід на беріг моря і побачили хоруговки, зараз дуже зачудували ся. Бо то бачите корабель той пригнала буря до того міста, де жили родичі Петрової жінки.

— Що то за корабель — каже цар до цариці, — що на його хоруговках є вишите імя моє і твоє? То мусить бути щось нового! Ті хоруговки мусїла вишити наша донька Зулима. Нема що довго ждати, лиш зараз треба післати службу, щоби тих всїх чужих людий прикликати до двора і розслїдити, звідки вони прибули...

І зараз скорим ходом вернув цар до свого двора і дав своїй службі розказ, щоби тих людий, котрих буря до берега їх міста пригнала, сейчас всїх до одного прикликати. Служба зараз се учинила і за кілька хвиль весь чужий нарід товпою з'явив ся в брамі царської палати, а прийшовши в коритар царського дому, всї поставали і ждали, що то з того буде; бо бачите нїхто не знав що за причина і що за конець їх тут чекає.

Аж виходить зі своїх теремів в золототоканих одежах цар і стає перед ними...

— Котрий з вас — питає ся їх лагідно — виставив ті хоруговки на тицї над кораблем, що ними вітер вигойдує?

Виступає капітан корабля до царя і низенько поклонив ся...

— Ось сей, милостивий царю, — каже, показуючи на Петра — просив мене, коли я мав рушити на море, щоби ту ознаку виставити і я то для него учинив. Я не надіяв ся, що вам, милостийи царю, то не сподобаєть ся!

— Коли то ти виставив хоруговки, — каже цар до Петра — то лишиш ся тут до дальшої зі мною бесїди, а ви всї підете до того дому і будете там ждати аж поки вас не закличу!

І відіслав їх до одної великої камениці, таки зараз коло царських теремів.

Став Петро в середині царської палати і не знав бідняга, що з ним діє ся, чи чекає його яка нагорода, чи може страшна неминуча кара. Обширна саля від золота і ріжних брилянтів аж палахкотить перед його очима, прекрасна вонь ріжних невиданих цвітів аж душила його; так став він на середині мов вкопаний і ожидає дальших розказів незнаного царя.

— Хто тобі вишив ті дві хоруговки? — питає його цар.

— То жена моя вишила мені ті дві хоруговки, світлий пане і царю! — каже трясучи ся Петро. — При моїм виїзді з дому вона мені їх дала і наказувала, коли буду сідати на корабель, просити корабельного капітана, щоби позволив мені виставити їх на кораблї на високій тиці. Капітан, добрий чоловік, не відмовив мені моєї просьби...

— А як твоя жена називає ся?

— Зулима зове ся, світлий царю! — відповідає Петро.

— А яким же способом ти оженив ся з нею? — питає знов цар.

— То довга історія, світлий пане і царю! — відповідає Петро. — А коли ласка ваша, то послухайте цілого оповіданя.

І зачав від початку оповідати, як він ще був дома при родичах непослушним, як отець прогнав його від себе, як він з морськими хвилями боров ся і таке инше і таке инше, аж скінчив на тім, як виратував красну дівчину з рук розбишак а привізши її до дому, оженив ся з нею.

— А як ти зовеш ся? — питає цар, вислухавши з увагою цілого оповіданя.

— Петро мені на імя, милостивий пане і царю!— каже Петро.

— А добре тобі з тою женою жити? — питає його цар.

— Слава Господу Богу, дуже любимо одно друге, а по року благословив нас Бог красним хлопчиком, котрого назвали ми Онуфрійком. Тепер серце мені розширяє груди мої, що я моїй жені обіцяв приїхати назад з товарами за кілька день, аж тут якась лиха судьба загнала мене в чужі незнані сторони! Там в дома жена і синок мій виглядають мене як сонця з за хмари, а мене нема тай нема! Бог милосерний знає, коли верну ся до них!

— Велика сила всемогучого Бога, що дав мені побачити мого любого зятя! — заголосив цар. — Ти, любий сину, є моїм зятем, моїм дорогим зятем, котрого мені Бог дав і чудесним способом прислав тут до мене; ти, любий сину, є моєю дорогою дитиною! Тепер не пущу тебе від себе як будь, лиш перше сідай зі мною до мого царського стола до обіду! А ті прочі лю-

ди, що разом з тобою велику пригоду на морю терпіли, дістануть від мене тепер обід, а опісля гроші на дорогу і я сам своїм коштом відставлю кождого, де котрий мав їхати. А ти, любий зятю, лишиш ся у мене кілька днів, а опісля поїдеш з моїм вірним міністром до свого дому і оба привезете тут твою жену і сина, а мою любу доньку і внучка, як також і твоїх старих родичів. Нехай і вони хоч на старі літа прожиють в розкошах разом зі своїми сватами на царськім дворі!

Тоді розказав своїй службі для всіх подорожних приготовити обід, а коли був обід готовий, запросив усіх до своїх теремів і обсадив ними довгі столи у великій світлиці до обіду, а коли всі позасідали, кождий на своїм місці, представив їм свого зятя Петра. По обіді дав кождому гроші на дорогу і сам випровадив їх до корабля. Всі повсідали і поїхали в дальшу дорогу. В гостиннім домі царя лишив ся лиш Петро і доперва четвертого дня випровадив його цар до родимого Петрового дому разом зі своїм вірним міністром, щоби якнайскорше привезли Зулиму, Онуфрійка, і старих родичів, Онисима і Марину.

Розуміє ся, радість Петра була велика, утіха безгранична!

А ви, любі Читачі, не були би такої самої утіхи колиб кождий з вас був у його положеню? Сей Петро, котрий ідучи дорогою заповідий Божих, стілько витерпів біди і невигоди заки на останку, ведений провидінєм Божим, на морських хвилях дістає ся до того місця, де знаходить свою подругу, свою жену, котрій ні роду ні місця уродженя не знає, сей Петро тепер нараз ведений тим самим провидінєм Божим, на тих самих хвилях морських дістає ся до міста, в котрім знаходить свого тестя, пана можного, царя великого, перед котрого розказами кождий як осиковий листок дрожить і трясе ся і низькі поклони бє! І чиж не мав Петро чого тішити ся? Такого щастя він певно сам не надіяв ся!

— А щож попровадило його до того щастя? — спитаєте мене любенькі.

— Поворот на дорогу заповідий Божих! — відповідаю вам. — Та сповідь, котру він відправив перший раз в житю щиро, та молитва, котру перед св. Кивотом відмовив перший раз в житю сердечно, вони винагородили його за його вірну службу, за його тяжкі труди, хоч що правда, богато ще як почуєте дальше буде мусів перенести на собі несподіванок і невзгодин, заки остаточно, побідивши всі супротивности, буде жити щасливо і тішити ся богатими плодами благословеня Божого! Та послухайте, прошу!

Коли вже корабель, на котрім Петро з міністром вибрав ся до свого дому, рушив ся в дорогу на широке море, приступив

мінїстер до Петра і почав його розпитувати, як виглядає його дім, як називають ся його родичі, куда до них їде ся і таке инше; а Петро, видячи перед собою царського приятеля і повірника, відповідав на питаня все точно. І що лиш Петро розповідав мінїстер все списував собі олівцем до книжочки; але чому він то робив, якось не випадало Петрови випитувати ся, бо і що могло його те обходити? Він був вдоволений тим, що в розмові з мінїстром скорше час біжить і здає ся йому, що корабель швидше пливе по широкім морю.

Так уїхали вони кільканайцять миль морем, мінїстер видячи, що вже далеко від свого міста знаходить ся, просить Петра, щоби вийшов з ним на поклад корабля.

— Придивім ся близше тому широкому морю і дещо о нїм поговорім! — каже.

Хоч Петро вже не раз видів безконечне море, а навіть більше чим хто инший, але якось нечемно було би не послухати свого приятеля і царського повірника і ненагадуючись довго, встав з лавки і вільним ходом вийшов з мінїстром на поклад. Поспирали ся оба о поруче на покладї і розмовляли то про се то про те...

— Диви-но ся, товаришу, — каже вкінцї мінїстер до Петра — яка то золота риба осьде у водї пливає! А то, як жию, такої риби не бачив!

Петро і сам цікавий таку рибу побачити, перехилив ся через поруче до води...

— Деж ти, товаришу, її видиш? — питає мінїстра.

Мінїстер, довго не надумуючись, хопив Петра за ноги і перекинув через поруче в море, а сам борзенько вернув до середини корабля і сїв на лавку, мов нїчого і не стало ся! Так Петро зістав плисти по морю, а корабель з мінїстром поплив дальше.

Петро видів близький конець житя, але уміючи дуже добре пливати, пересував ся по поверхнї моря як водний пташок. Та добре, доки вистарчить сили; а що буде, коли ослабне? Зимна вода возьме його в свої обійми і він знайде смерть в глибинах безкрайого моря! Так думав він, але не стратив притомности, лиш зніс мисли до Бога...

— Господе Боже! — молив ся він. — Так часто вибавив Ти мене із біди і горя, помилуй мене й нинї! Дай Боже Отче, яку хоч маленьку поміч і своєю силою безконечною спаси мене від нинїшного нещастя!

І коротенька молитва Петра понесла ся до небес до трону Всевишнього Господа і Господь милосерний, Отець найлучший, вислухав його молитву!

Коли він так уносить ся по воді, пливе перед ним кавалок великого рогозу, такого як то бачите наші жінки мають кобільки, в котрі ріжні домові справунки і купна з ярмарку складають. Побачивши ту рогожину, набрав Петро нової сили і прискорив плавбу до неї і злапав її в руки, відтак підложив під себе і міг вже вигідно плисти, а коли умучив ся, відпочати.

— Славаж Тобі, Господи Боже! — каже урадуваний Петро.

Плив він відтак на тій рогожині до самого вечера, а куда плив, сам не знав, досить, що до вечера доплив до одного острова.

Кількадесять кроків від берега вода була не глибока і він міг вже перейти ногами. Прийшовши до берега, виліз на суху землю, поскидав з себе верхну одежу, і повісив на дерево, а маючи при собі кресало, вибрав з помежи камінців кремінь, взяв зі старої дуплавини порохна, викресав вогню, роздув, назносив ріща і мав вже при чім обсушити ся. А розігрівши ся добре, ляг собі на мураві троха відпочати, а що був дуже змучений, заснув скоренько. Кілько він спав годі йому було знати; коли пробудив ся, учув страшну бурю на морі, котра гори морських хвиль підносила майже під хмари.

Сидить він на тім острові і ожидає знов Божого милосердія; аж дивить ся, несе морська буря якийсь чужий корабель просто до него. Припливши до берега, корабель зістав стояти; моряки хутко запустили якір і виходили на беріг. А що ті люди говорили незрозумілим язиком, не міг Петро ніяк з ними порозуміти ся. Самі моряки, видячи, що він голоден, дали йому хліба, щоби поживив ся.

Буря на морі тревала через два дні. Третого дня стало море спокійне і всі подорожні посідали на корабель. З ними сів також Петро і поплили в дальшу дорогу.

Куда корабель плив, того Петро не знав і знов здав ся на волю Всемогучого Бога. За кілька днів заплили вони до якогось міста в чужім краю.

Подорожні пішли за своїми орудками. Петро не маючи де подіти ся, став у одного пана на службу за дозорця при управі винограду.

X. ЗУЛИМА ПОВЕРТАЄ З МІНІСТРОМ ДО СВОГО БАТЬКА.

Яко дозорець робіт коло винограду сповняв Петро вельми вірно свою службу, за що його пан дуже полюбив і спустив ся на нього як на свого власного сина. Але лишім його там, а са-

мі вернім ся до міністра, котрий поплив кораблем, зіставивши Петра в морі.

Коли корабель прибув до призначеного місця, моряки при пняли його до берега і ожидали в пристані хвилї, в котрій мали відплисти назад. Тимчасом порозходили ся по місті, зіставивши лиш сторожу, котра стерегла корабель від якого ушкодженя.

Міністер опустив корабель і пішов межи люди та наняв собі конї, щоб поїхати до міста, в котрім Зулима нетерпеливо очікувала свого мужа. А наказавши капітанови корабля, щоби не відпливав, як довго він не верне ся, сїв відтак до воза і поїхав в дорогу.

Питаючи ся від міста до міста, від села до села, заїхав він за якийсь час до сего міста, де мешкала Зулима при щоденних трудах разом зі старими родичами. Клопоту жадного він не мав як має говорити перед Зулимою, бо Петро, заким зістав викинений в море, розповів йому всьо, а він записав собі все точнїсенько до книжочки. Він того і не надіяв ся, що Петро жиє, але гадав, що вже давно пожерла його морська риба і він тепер безпечно возьме Зулиму за жену, певнїйше чим тодї, коли вона була дївчиною і украли її розбишаки з рідного дому.

Якийсь проводир показав йому за добрі гроші дім купця старого Онисима. Візник тріснув батогом і зі скорістю блискавиці заїхав на обійстє.

Онисим гадаючи, що то повертає його син Петро з дороги, дуже урадував ся і вибіг скоренько з помешканя, щоби сина привитати. За ним вибігає старенька мати Марися, щоби взяти його в обійми, а дальше біжить Петрова жінка Зулима з своїм ангелятком Онуфрійком на руках, щоби представити його батькови, яко здорового і з уст його почути хоч одно слівце, котрого вже довгий час не чула.

Але отець дуже застановив ся, коли замість сина побачив якогось чужого, незнаного, красно прибраного пана, якогось чужоземця в такім строю, якого в своїм житю нїколи не бачив. Помимо того, щоби показати, що його дім отвертий для всїх гостий, що його відвідують, просить незнакомого чужинця до мешканя і роздумує пощо він властиво приїхав.

Зулима-ж коли побачила, що той сам міністер, з котрим, заки викрили її розбишаки, мала стати під вінець, стала як прикована до землї... Дивно то їй стало, яким способом міг її батько довідатись, що вона жиє тут.

— Скажи менї, післанче мого батька, звідки ти довідав ся, що я тут проживаю? — спитала вона у його.

— Високоблагородна панно царівно! — каже мінїстер. — Твій муж Петро приїхав щасливо до твого батька в гостину, а коли забавив ся у нього кілька днів, просив його твій царський батько, щоби поїхав враз зі мною тут по тебе. Він так і зробив, а коли ми були вже далеко на морі, вийшов він на поклад, щоби прохолодити ся; але нещастє хотїло, обірвало ся поруче на покладї, до котрого він опер ся, і бідняга впав у море і втопив ся! Моряки скочили зараз в діл до води, щоби його витягнути і до житя привернути; але що нашукали ся, що натовпили ся по водї, дарма! Петра не можна було винайти. Пропав у глубинї моря як камінь.

Зулима як почула, що Петро вже не жиє, пустила дитину з рук, упала на місцї й зомлїла. Малий Онуфрійко став голосно плакати.

Батько й мати, що оповіданя мінїстра о смерти Петра не чули, прибігли на крик дитини, а побачивши що дїєсь, почали лежучу без памяти відтирати й водою відливати.

— Що за причина повалила тебе з ніг? — питають ся, коли Зулима прийшла до себе.

— Ой, Боже! вже мій дорогий муж не жиє! — ледви промовила Зулима.

Не питає ся дальше старий Онисим, що стало ся, що за причина його смерти, лиш заломав руки і горячі слези покотили ся по його худім, зморщенім лицї. Заплакала й стара мати, що утратила свого сина, що лиш його одного мала як одну душу в тїлї. І плачуть всї разом: отець, матїр і жена; став плакати на цїле горло і маленький хлопчик Онуфрійко, коли побачив, що кожде з родини отирає очи. Плач, зойк ломанє рук в домі Онисима аж страшно слухати.

Коли трохи утихомирили ся від плачу старий Онисим взніс руки до гори...

— Господи Боже! — каже — потїш мене в моїх старих лїтах. Я зістав наскрізь круглим сиротою і не знаю, хто мої старі кости прикриє землею!... Але Ти, Боже Отче, Ти мене потїшиш; нехай дїєть ся воля Твоя свята!

Мінїстер хотяй бачив той плач і лемент цїлої родини, а таки не зворушило ся його скаменїле серце. Правда, він знав, що поповнив великий гріх убійства, котрий о пімсту до неба кличе, але позабув у своїм засліпленю, що мусить гірко відпокутувати, той учинок, котрого Господь Бог безкарно не лишить. Йому се байдуже було!

Зараз на другий день рано наняв Онисим Службу Божу і парастас за душу Петра, а коли священик правив Службу Божу цїла родина молила ся на колїнах перед образом Христа

Спасителя, щоби душу Петра приняв до свого царства. По Службі Божій удали ся всї побожні до хати, де старий Онисим справив для старців обід. По обіді відспівано ще молебень; кождий желав, щоби душа Петра упокоїла ся зі святими.

Небавом опісля стала Зулима лагодити ся до від'їзду в родинні сторони. Спакувавши свої річи в скрині, приступила до Онисима і обцїлувала його руки.

— Будьте здорові, любий батьку! — каже. — Дякую вам за ту ласку, що ви тримали мене в своїм домі такий довгий час! Ви були моїми рідними родичами...

Дальше не могла говорити, бо жаль стиснув їй серце і горячі слези покотились по лиці.

— Доню люба! — каже Онисим. — Не гадав я, що лишу ся на свої старі літа так сам, як билина в полї! Показало ся менї, доню, сонце з за хмари на маленьку хвилину, але знов насунула ся страшна чорна хмара і світло мого сонця згасло на віки! Пропав мій син-одинак, пропала цїла моя надія, що буду міг на старі мої літа спочити! Їдь здорова, доню моя люба, нехай тебе Бог благословить! Дай Господи Боже, щоби ви обоє здибали ся по смерти по правій руцї Господа Бога!

І плачучи поцїлував ще раз свого маленького Онуфрійка, поблагословив його своєю старою дрожачою рукою, тай хлипаючи як мала дитина, склонив ся на стіл.

Опісля мліючи мати Марина попращала ся з Зулимою, взяла відтак ще раз на свої руки маленького Онуфрійка, поцїлувала його, а віддаючи матері, заголосила...

— Дитинко люба, серце моє пукне за тобою! Я собі гадала, що ти, моє внучатко, подаш менї водицї в моїй глубшій старости, а ти, любчику, вже від мене вибираєш ся далеко-далеко! Колиж я тебе, дитинко моя, побачу? Ой, певно скорше нї, аж хиба на долинї Йосафата, бо не довге моє житє тут; ся журба небавом мене до гробу зажене!...

Вийшла Зулима сїдати на віз, за нею з плачем вийшли обоє старі. Зулима сїла на віз.

— Будьте здорові! — сказала ще раз, поклонивши ся, і візник тріснув батогом.

Старий Онисим лиш махнув головою, бо слова не міг сказати. І поїхав віз скоренько, туркотячи по камінцях, а старі сироти вернули ся до свого помешканя, самі як два пальцї.

За якийсь там час приїхала Зулима з мінїстром до пристанї. Посїдали на корабель і поплили морем до дому.

Отець Зулими, надіючи ся дочки і зятя, що хвилини надсилав слуги над море, чи нема корабля і слуги що хвиля доносили, що корабель ще не прибув. Аж тепер, коли корабель

приплив до берега, донесено сейчас до царя. Цар і цариця скоренько вибігли до пристані, щоби свою утрачену дитину пригорнути до свого серця.

Коли вийшов з корабля міністер і Зулима з хлопчиком на руках, цар аж підскочив з радости і впав зараз Зулимі в обійми, цілуючи її в голову.

— Дитино моя солоденька, де ти взяла ся тут перед моїми очима? Чи морські хвилї тебе принесли, чи яка баба чарівниця тебе тут спровадила? Я судив, дитино, що ти вже в небі зі святими пробуваєш, а ти до мене ще за житя здоровенька прибуваєш, а то ще з ангеликом на руках, котрого перший раз в житю бачу!... А деж зять мій дорогий?!

— Ой, тату тату! — відповіла Зулима, заливаючи ся гіркими слезами. — Не будете ви свого зятя більше бачити, вже він погиб на широкім морі! Не пізнала моя люба дитина свого тата і вже більше не буде його бачити на сім Божім світї, хиба аж на судї Божім перший раз його увидить!

— А щож з ним стало ся? — питає здивований цар.

— Горе, тату, велике горе!... Розкажи ти, слуго вірний! — каже Зулима, звертаючи ся до міністра — бо серце моє, жалем переповнене, не може говорити, коли мова зайде про мужа.

— Щож стало ся, розкажи! — питає цар міністра.

— Пане і царю — говорить міністер. — Коли корабель, на котрім ми їхали, відплив далеко на море, вийшов Петро на поклад проходити ся, і оперши ся до поруча, дивив ся у море; і нещастє хотїло, обломало ся під ним поруче, до котрого був опертий і він впав у воду й утопив ся. Всї стараня моряків витягнути його з води, були без'успішні!

— Лиха недоленько, гірка судьбо! Щож я тепер пічну? Хто розвеселить мою стару голову по утратї мого любого одинокого зятя?...

Й почав цар плакати як мала дитина.

— Не плачте, тату, — просить Зулима, бо я вже досить наплакала ся і ще буду плакати за вас і за себе! Прирікаю тут перед Богом і вами, що иншого мужа в своїм житю не хочу! Так свято собі постановляю і сего постановленя додержу до самої смерти!...

— Забудь те, моя доню! — просить її цар. — От маєш перед собою свого першого жениха; маю надію, що йому тепер не відмовиш своєї руки!...

Зулима на те нічого не відповіла лиш взяла свого маленького Онуфрійка на руки тай понесла до царських теремів. За нею пішов цар, цариця і урадуваний міністер.

Зулима кождого дня ходила до Божого дому. З собою завсїди наперед носила, а потім водила за ручку свого маленького Онуфрійка й горячо молила ся перед образом Христа Спасителя за душу свого небіщика Петра.

Від часу, коли Зулима по утратї мужа прибула до царського двора, до рідного батька, проминуло три роки. Онуфрійко вже підріс так, що міг з своєю мамою розмовляти ся дитинячою бесїдою; а коли мати своїм давним звичаєм ішла щодень до церкви, то він біг за нею й клякав в церкві разом з мамою перед образами і разом з нею молив ся за душу свого тата, хоч його не знав.

Наступив четвертий рік по утратї мужа. Почав її батько просити, щоби дала ся наклонити вийти за муж за того мінїстра, що перше мала бути його женою. Але Зулима не була рада тим намовам, бо конечно хотїла дотримати ті слова, котрі приобіцяла, коли приїхала, що до смерти мужа не хоче. Колиж отець став її що дня просити й намовляти, вона не мала сили тим намовам оперти ся і мусїла піддати ся волї батька.

Так стало ся, що одного разу говорив їй батько, щоби просьбу його учинила.

— Отче! — відповіла Зулима, подумавши. — Коли конче хочеш, щоби я була женою того твого вірного слуги мінїстра, учиню тобі то, але перше нехай той жених збудує менї таку церков, котра би менї сподобала ся... Доперва в тій церкві візьму шлюб із ним!...

Цар розповів мінїстрови, чого Зулима желає. Мінїстер урадував ся тим дуже і сейчас сказав звозити матеріял на будову.

За кілька днів опісля був уже матеріял на місцї. Одні робітники вже будують фундамент, під руками других взносять ся стїни, знов инші порають ся коло инших робіт... аж любо було подивити ся як цїла будова скоро і спрятно поступала і за кілька місяців була церков готова! Зараз закликав мінїстер славного маляра, щоби ту церков змалював.

— Обіцяю тобі — каже — великі гроші, щоби ти так її змалював, що нїде в цїлім світї такого малярства не видко.

Добирали малярі способів, яких уміли і знали, щоби церков величаво змалювати; а коли робота була покінчена, приходять вони до мінїстра й говорять йому о тім...

Приходить мінїстер до церкви, подивив ся на роботу; красно виглядає, аж в очах мигтить. Утїшив ся тим дуже...

— Певно Зулима красшого малярства в своїм житю не бачила! — каже сам до себе. — Певно уподобає собі сю роботу й за кілька днів вже буду мав її за жену!

Приходить до неї зі звісткою, що церков уже готова, щоби пішла тай подивила ся, яка красна!

Зулима не нагадуючись довго, бере свого маленького Онуфрійка за руку, йде до церкви. За нею йде міністер. Але як лиш вступила на поріг церкви й заглянула до середини, ще скорше вертає назад й говорить міністрови, що та робота їй не сподобала ся, і пішла в царські тереми, не оглядаючи ся.

Засумував ся міністер, що таку суму гроший вже видав, а то все на дармо, і почав дальше думати, що йому робити. Иншого способу не може видумати, лиш мусить шукати иншого маляря, щоби красше вималював.

І наняв инших малярів. Вони поздирали зі стін перші малюнки й золоченя і стали наново, після свого способу малювати, а коли роботу укінчили, закликали міністра. Сей прийшов, подивив ся; а коли не було що закинути, приняв роботу і запросив Зулиму, щоби подивила ся. Зулима знов прийшла, подивила ся, походила по церкві, заглянула в кождий кутик і вертаючи назад, сказала міністрови, що то все до нічого, бо й та робота їй не сподобала ся.

Зажурив ся бідний міністер і заклопотав ся. Видить, иншої ради нема, лиш сідає й пише листи по всїх усюдах, що коли найшовби ся хто такий, що змалював би церков так, щоби сподобала ся донцї царя, то дасть йому таку суму гроший, якої собі буде сам жадав...

Лишім церков, Зулиму і міністра, а вернім ся до Петра, що став у пана на службу яко дозорець коло винограду.

Петро вислужив у того пана три роки. По трох лїтах виплатив йому пан точно цїлу належитість, дав йому свідоцтво, тай ще нарядив на дорогу. Петро йшов село від села, місто від міста, зайшов аж до столичного міста свого тестя. Але з причини, що був дуже струджений і не був певний чи що не змінило ся в протягу так довгого часу, то сейчас не представив ся цареви як його зять; а довідавшись о цїлій річи, іменно що той міністер, котрий викинув його у море, хоче тепер з його жінкою женити ся і потребує маляра, котрий до вподоби його жені змалював би церков, прибіг чимскорше до нього і представив ся йому яко маляр.

Міністер мало звертав уваги, що то за оден чоловік, та не надіяв ся того, щоби то був той сам Петро, котрого перед трома лїтами кинув у море. Бо і чи могла така гадка прийти йому до голови, щоби слабий чоловік міг із незміреної глубини широкого моря видобути ся?

— Щож ви хочете за мальоване церкви? — питає ся він Петра, урадуваний, що здибав ся новий маляр.

— Не богато буду жадав від вас, ласкавий пане! — відповів Петро. — От дістану за всю роботу сто золотих з гори.

— Добре! — каже міністер і згодив ся, давши йому десять золотих як завдаток.

Петро вийшов від міністра, пішов з грішми перед церков і роздав їх бідним.

За кілька днів прийшов Петро знов по гроші. Міністер знов дав десять золотих, котрі Петро знов роздав бідним. І так від часу до часу вибрав Петро всї гроші, лишила ся лиш десята часть згодженої суми. Прийшов він і по ті останні гроші.

— Вже остаток береш, малярю, а роботи твоєї не бачу! — каже міністер до него. — А що буде, як не потрафиш змалювати?

— То не штука змалювати, — відповідає Петро — але треба уміти!

Міністер вичислив останних десять золотих. Петро взяв їх і пішов просто до столяра.

XI. ДВАНАЙЦЯТЬ ТАБЛИЦЬ.

Прийшовши до столяра, просить його Петро, щоби зробив йому 12 таблиць.

— Нехай — каже будуть готові до трох днів.

І справдї третього дня були таблиці вже готові. Петро заплатив, взяв таблиці з собою і поносив їх до церкви, а зіставивши їх там, пішов сам до міста, накупив цвяків і поприбивав всї таблиці, почавши від порога наоколо по стїнах церкви, там, де були найвиднїйші місця. Опісля став ще раз на порозї, подивив ся чи добре кожду видно, замкнув відтак церкву на ключ і пішов знов до міста.

Прийшов до склепу, купив олівце чорнилом напущене і вернув назад до церкви. Увійшовши до середини, розглянув ся ще раз наоколо, потім приступив до першої таблиці й почав на нїй писати:

ТАБЛИЦЯ I.

»Як був я ще малим хлопцем, посилав мене батько до школи, а що я був одинаком у свого батька, то був дуже розпущений і нехотїв у школї учити ся. Батько побачивши, що я не маю до науки охоти, по кількох лїтах народної школи увільнив мене від дальшої науки.

Петро.

Видить Петро, що все виразно написано, приступає до другої таблиці і пише дальше:

ТАБЛИЦЯ II.

»Учувши ся вільним від науки, почав я вже легкодушне житє провадити, хоч батько з слезами в очах просив мене, щоби я покаяв ся. Побачив батько, що його слова як горох о стіну розбивають ся, вигнав мене від себе і я пішов у світ«.

Петро..

Написавши другу таблицю, приступає до третої і пише:

ТАБЛИЦЯ III.

»Опустивши рідний дім, вибрав ся я в світ за очи і зайшов до одного міста. І заким лучила ся мені яка робота, вступив я до церкви, висповідав ся і перепросив Господа Бога. Зараз по тім здибав мене на ринку один добрий пан купець, до котрого я наняв ся на службу при склепі«.

Петро.

Написавши третю таблицю, приходить до четвертої і пише

ТАБЛИЦЯ IV.

»У того купця служив я довгий час, а що був йому вірний, то він поставив мене надзирателем свого склепу і коли їхав одного разу за море по товари, взяв мене з собою«.

Петро.

Написав ту, приходить до пятої таблиці і пише:

ТАБЛИЦЯ V.

»По дорозі був я осторожний і власности свого пана стеріг як ока в голові; тож коли на другий раз не ставало в склепі товарів, вислав мене купець самого за море. На морі зірвала ся буря й занесла корабель в незнану сторону, де він і розбив ся, аж чужий корабель принявши мене на свій поклад, завіз у чужий край і я став у одного пана на службу за послугача. Взявши від него по трох літах значну заслуженину, вертав я до дому«.

Петро.

Приходить до шестої й пише:

ТАБЛИЦЯ VI.

»Коли я усів на корабель і мав гадку, що дістану ся вже раз до дому, тимчасом серед моря зірвала ся напрасно морська буря. Корабель, на котрім я їхав, розбив ся на дрібні кусні і я на маленькій дощині переміг морські хвилї і дістав ся щасливо на другий корабель«.

Петро.

Приходить дальше і пише:

ТАБЛИЦЯ VII.

»Коли корабель той завіз мене в чужу, менї зовсїм не знану сторону, де за Божою помочию став я знов у одного пана на службу. По кількох лїтах служби постановив я вибрати ся до дому. Мій пан дав менї свідоцтво, винагородив мене добре і я відійшов від него«.

Петро.

Написавши те, приступає до осьмої таблиці і пише:

ТАБЛИЦЯ VIII.

»Прийшов я до пристанї, щоб заплатити собі корабельну карточку; але що треба було довго ждати, аж корабель відплине, то пішов я відтак до одного огорода на остров, там де мій пан ходив на прохід. Тут відобрав я одну панну, котра називала ся Зулима, з рук розбишак, взяв її з собою до дому й оженив ся з нею«.

Петро.

Написав осьму таблицю, підходить до девятої й пише:

ТАБЛИЦЯ IX.

»По роцї поблагословив Господь Бог мою жену хлопчиком, котрому при хрещеню дано імя Онуфрійко. В склепі мого батька забракло товарів, тому вибрав ся я в дорогу за море, а жена моя вишила менї дві хоруговки, котрі я умістив на верху корабля«.

Петро.

Написав десяту таблицю, приходить до слідуючої і пише:

ТАБЛИЦЯ X.

»Коли той корабель був далеко відплив від берега, зірвала ся страшна буря на морі і занесла корабель до одного міста, а що в тім місті був моєї жени отець й пізнав ті хоруговки, що то вишивала його донька, прикликав мене до себе й узнав яко свого зятя«.

Петро.

Підходить дальше і пише:

ТАБЛИЦЯ XI.

»Коли я тут в сім місті побув три дні, вислав мене моєї жени отець з одним міністром, з тим самим, що сю церков збудував, по мою жену. Коли ми так оба плили, показував він мені золоту рибу у воді; колиж я перехилив ся через поруче на покладі, щоб ту рибу побачити, злапав він мене за ноги і перекинув через поруче у море«.

Петро.

Приходить в кінці Петро до останньої дванайцятої таблиці і пише:

ТАБЛИЦЯ XII.

»За помочию Бога виратував ся з широкого моря, і приплив до одного пана й став у нього яко дозорець винограду, а діставши по трох літах мій заробіток, пішов я від села до села, від міста до міста, аж зайшов тут. Саме довідав ся я, що тут треба маляра, щоби для царівни змалював церков; тож я зголосив ся й докінчив роботу. Я називаю ся Петр, син Онисима, муж Зулими, батько Онуфрійка«...

Петро.

Докінчивши останню таблицю писати, замкнув Петро церков і пішов до міністра.

— Робота — каже до нього — укінчена! Прошу пійти й оглянути!

Утішив ся дуже міністер, що церков вже готова, прибіг чимскорше до Зулими та попросив її, щоби пішла оглянути церков.

Зулима так само як тими разами бере свого Онуфрійка за руку і веде до церкви. Петро, яко славний маляр став на порозї церкви і дивить ся з болючим серцем, що його вірна жена йде оглядати його роботу.

Скоро Зулима приближила ся до церкви, поглянула на Петра, але не пізнала в нім свого мужа, бо сама собі не вірила, і нічого йому не кажучи пішла до церкви. Розглянула ся наоколо і побачивши по стінах прибиті таблиці, приходить до першої і читає.

Таблиця І. »Коли я був ще малим хлопцем, посилав мене батько до школи, а що я був одинаком у свого батька то був я дуже розпущений і не хотів у школї вчити ся. Батько, побачивши, що я не маю до науки охоти, по кількох лїтах народної школи увільнив мене від дальшої науки«.

Петро.

— Сподобала ся менї отся робота! — сказала Зулима дочитавши до підпису Петра. — Се є славний маляр! Аж сей умів змалювати, аж тепер робота красно виглядає!

Почув мінїстер, що Зулима теперішного маляра роботу похвалила, аж підскочив з великої радости. Зулима перечитавши одну таблицю, приходить до другої і читає; перечитавши другу, приходить до третої, перечитала трету, перечитала четверту, і так по черзї дочитала ся аж до одинацятої таблиці.

Таблиця XI. »Коли я тут в сїм містї побув три днї, вислав мене моєї жени батько з одним мінїстром по мою жену. Коли ми так оба плили, показував він менї золоту рибу в водї; колиж я перехилив ся через поруче на покладї, щоб її побачити, злапав він мене за ноги і перекинув через поруче в море«.

Петро.

— То той розбишака перекинув тебе, мужу мій, у воду?! — закликала Зулима, показуючи на мінїстра.

— А той сам, люба жено Зулимо! — каже Петро. — Та за Божою волею виратував ся я з того моря!

Тодї Зулима упала Петрови в обійми і зі слезами в очах цїлувала його. Опісля звернула ся до мінїстра...

— Розбишако лихий і негідний! — закликала до нього. — За що ти хотів йому житє відобрати? То ти хотів його убити а потім о мою руку старати ся? Чекай, за твою лиху злобу дістанеш від мого батька заслужену заплату! Тепер ти, мужу, лиши ся тут з тим розбишакою, щоби не утїк з сего дому Божо-

го і не заподіяв сам собі смерти без жадної нагороди за своє діло, а я побіжу до мого батька, щоби дав більшу силу, того злого чоловіка увязнити!

І побігла Зулима з великою радістю, як молода серна до двора царя зі звісткою, що її муж знайшов ся, але зістає в небезпечнім положеню.

— Дай йому сейчас яку поміч, царю! — каже вона.

На ту вість вибіг цар на двір і крикнув грімко на службу, щоби як найскорше бігли до церкви за Зулимою, а сам поволеньки з царицею пішов вільним кроком за ним.

Скоро прибігла служба до церкви.

— Що є? — питає ся Зулими.

— Не питайте нич, — відповідає Зулима — лиш скоренько вяжіть того розбишаку міністра.

На розказ царівни служба її волю виконала і заким прийшов цар з женою, вже міністер лежав скований на підлозї церкви

— Що тут стало ся? — запитав ся цар, побачивши міністра, лежачого в оковах на землї.

— Перечитай отче, — відповідає Зулима — ті таблиці по стїнах а довідаєш ся о всїм!

Цар зацікавлений читає від першої до останньої, а перечитавши до одинайцятої, що міністер викинув Петра в море, вибухла у його грудях непогамована злість...

— Ведіть — кличе того лотра з сего Божого дому на двір і прикличте зараз менї ката, бо недостойний такий злий чоловік ходити по Божому світови.

На розказ царя прийшов кат з острим мечем і перед церквою здіймив міністрови голову з плечий.

Тодї цар припав до Петра і почав його розпитувати о пригодї з міністром, а коли Петро розказав усе, тодї всї пішли до царських теремів, де бесїдам і радости не було кінця...

Тїшивсь цар дочкою, зятем і внучком, тїшилась Зулима мужом, тїшив ся Онуфрійко родичами; але найбільшу радість мав Петро зі своєї дитини, з свого Онуфрійка, котрого перед лїтами лишив маленьким при грудях матери, а тепер видить вже майже школярем, і дякував що день Богу, що допоміг йому вирвати ся з широкого моря і побачити ще своїх рідних.

XII. ЗАКІНЧЕНЄ.

Кілька днів тревала забава в царських теремах. Цар справляв великий пир на памятку, що його зять Петро, числений за умершого, повернув ся живим.

Зулима з радости не спускала Петра з ока і разом з ним ходила, куда лиш він пішов. Малий Онуфрійко помалу призвичаїв ся до свого батька; з початку він видавав ся йому цілком чужий. Коли забава скінчила ся і гості роз'їхались, став просити цар Петра, щоби ще раз поїхали обоє зі Зулимою і привезли з собою своїх старих родичів.

Послухав Петро царя, велїв дати собі осібний корабель і разом з женою і маленьким Онуфрійком поїхали в дорогу по старого батька Онисима і стареньку маму Маричу.

По якімсь часї заїхали на подвірє старого Онисима його діти Зулима й Петро разом з маленьким Онуфрійком. Старий не хотів з разу тому виду вірити, бо не знав чи се справдї його син і його невістка з маленьким його внучатком, чи то йому лиш так привиджує ся. Але коли Петро прийшов до старого батька і поцїлував йому руки і коли Зулима також приступила до матери і красно її привитала, доперва тодї обоє старі дали своїм очам віру, і миленько приняли їх яко своїх діточок.

Тодї став старий Онисим розпитувати Петра, де він був через той час, коли мінїстер взяв Зулиму з його дому. Петро розповів свому батькови о всїх своїх пригодах і скінчив на тім, що той лихий мінїстер вже не жиє. А коли перестав оповідати, тодї почали всї троє Петро, Зулима і Онуфрійко, в імени царя просити старого Онисима, щоби разом з ними вибрав ся до царського двора і свої лїта в гаразді та в ласцї царя до смерти доживав.

Старий Онисим рад не рад, піддав ся просьбі свого сина. Роздавши свій цїлий маєток помежи бідних людий, вибрав ся з женою в далеку дорогу і всї прибули щасливо до нової вітчини.

Їм на стрічу вийшов цар зі всїми своїми дворянами і привитав їх. Потім запросив їх до своїх царських теремів.

На другий день віддав цар Петрови заряд цїлого краю, а сам разом зі своїми сватами при дїтях старости доживав.

Церков, вибудувану коштом мінїстра, Петро старанно утримував і ще своїм дїтям, внукам і правнукам яко дорогу памятку представляв.

(КІНЕЦЬ).

„КОБЗАР“ Т. Г. Шевченка

Накладом Руської Книгарні вийшов КОБЗАР, передрук видання Тов. Просвіти у Львові.

»КОБЗАР« Т. Г. Шевченка. — Вага Шевченка і в історії українського і в історії загально людської думки безмірно велика. Він перший поставив українське письменство в рівень з письменством других народів і звернув на него увагу всего культурного світа; а виступивши борцем за права і волю пригнобленого люду, за правду і справедливість він своєю поезією прислужив ся і загально людському поступови. Вплив поезії Шевченка помітити можна і в чужих письменствах, а в своєму рідному він сплодив цілу школу письменників.

»Кобзар«. — 560 сторін з 53 гарними образками і портретом Т. Г. Шевченка в двох томах..... $1.50

в гарній оправі..... $2.00

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека у 24-ох Книжках.

Хто любить поезії нашого великого поета Т. Г. Шевченка, нехай купить собі всі 24 тих гарних книжок за тані гроші а не пожалує. — Ціна..... $1.50

1. Причина. — З 2-ма малюнками і портретом
2. Катерина. — З 3-ма малюнками і портретом.
3. Тополя. — З 1-м малюнком і портретом.
4. Гайдамаки. — З 15-ма малюнками і портретом.
5. Черниця Маряня. — З 1-м малюнком і портретом.
6. Утоплена. — З 1-м малюнком і портретом.
7. Гамалія. — З 1-м малюнком і портретом.
8. Сова. — З 1-м малюнком і портретом.
9. Єретик або Іван Гус. — З 1-м малюнком і портретом.
10. Невольник. — З 2-ма малюнками і портретом.
11. Наймичка. — З 2-ма малюнками і портретом.
12. Відьма. — З 1-м малюнком і портретом.
13. Княжна. — З 1-м малюнком і портретом.
14. Москалева криниця. — З 1-м малюнком і портретом.
15. Варнак. — З 1-м малюнком і портретом.
16. Татарівна. — З 1-м малюнком і портретом.
17. Марина. — З 1-м малюнком і портретом.
18. Сотник. — З 1-м малюнком і портретом.
19. Петрусь. — З 1-м малюнком і портретом.
20. Тарасова ніч. — Іван Підкова. — Перебендя. — З 2-ма малюнками і портретом.
21. Русалка. — Як би тоб Ідовело ся. — З 2. мал. і портр.
22. Назар Стодоля. — З 2-ма малюнками і портретом.
23. Збірник дрібних віршів. — З 7. малюнками і портретом.
24. Збірник дрібних віршів, про Україну та козацтво. — З 4-ма малюнками і портретом.

Ціна всіх 24-ох книжок лише..... $1.50

Портрети Т. Шевченка по..... 25ц., 50ц., і по $1.00

Вїзд Богдана Хмельницького до Київа..... $1.00

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St. Winnipeg, Man.

Образи народні.

Нераз вже були на Україні образи українські і картки, але не було ще таких, які власне тепер можна набути

В РУСЬКІЙ КНИГАРНИ.

Гляньмо наперед на образи!

Се два прекрасні, великі образи: ПЕРШИЙ — се славний малюнок українського артиста-маляра п. Івасюка:

ВЇЗД БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДО КИЄВА;

а ДРУГИЙ — се славний малюнок українського артиста-маляра п. Красїцького:

За тими обома образами великий попит був не лише в старім краю, але і в Канадї, і в Америцї, одначе тепер з причини війни тяжко їх спровадити зі старого краю. Та удало ся українському Бюрови в першій американській фірмі в Ню Йорку виконати пречудні репродукції тих образів у такій великости як були в старім краю на найлїпшім, тривкім, картоновім папери. Репродукції виконано так званим »сьвітло-друком«, що виглядають наче оригінали.

ВЕЛИЧИНА ОБРАЗІВ ТАКА: високі на 28 цалїв, а довгі на 22 цалї.

ЦЇНА (ВЖЕ З ПЕРЕСИЛКОЮ) ЗА ОДИН ОБРАЗ $1.50; ЗА ДВА ОБРАЗИ $2.50.

Сї образи можуть бути прикрасою галь і приватних кімнат. Надають ся навіть до прикрас галь підчас концертів і сьвят Шевченківських.

Тарас Шевченко	50ц.
Іван Франко	50ц.
Богдан Хмельницький	50ц.
Іван Котляревський	50ц.
Михайло Павлик	50ц.
Михайло Павлик	50ц.
Найбільші Сини України	25ц.
Мирослав Січинський	25ц.

Ruska Knyharnia

848-850 Main St. Winnipeg, Man.

Що кождий Українець

повинен читати

СИЛА І КРАСА, повість В. Винниченка. II. часть: Як баба Горбулиха зробила страйк. — Ціна 25ц

РАЙ І ПОСТУП. — Одна з найкрасших і важнійших науко вих розвідок. Написав Проф. М. Драгоманів. — Ціна.... 40ц

ВАРВАРА УБРИК. — Історична подія з другої половини 19-го століття, котра мала місце в Кракові в мурах кляштору, закопниць Кармеліток. Варвара Убрик була замурована в темнім льоху через кільканайцять літ аж збожеволіла. Остаточно поліція впала на слід і виловила тих »святців«. Ся історія потрясаюча до глубини душі а перечитавши її кождий довідає ся які то злочини діють ся по кляшторах. — Ціна 40ц

СТРАШНІ ТАЙНИ МОНАСТИРСЬКИХ МУРІВ подані Марією Монк, монахинею якій вдалось втечи з монастиря. Се найцікавійша книжка на українській мові. (Перевід з анґлійського) Ціна сеї книжки 50ц

МАРУСЯ. (Повість). Написав Гр. Квітка Основяненко.... 25ц

Душа тут обновляєть ся — писав Куліш — вбачаючи пишну красу дівочу і чисте дівоче серце. Се не Маруся в нас перед очима: се наша молодість, се ті дні святі, приспопамятні, як і в нас було красно, чисто і свято в серці. Побачили ми себе в тій дівчині, чистій красою і непорочній серцем, мов глянули в воду на свою молоду вроду, — і як же то нам жити на світі схотілось... Зневірившись всьому щастю, тут ми йому дали знов віру — і здалось нам, що справді рай на землі буває.

В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛЄ КОПАЛА. — Незвичайно гарне опо віданє. Написала Ольга Кобилянська. — Ціна 75ц

ХАТА ДЯДЬКА ТОМИ. — Повість з житя муринів в державах північної Америки. Часть І. і II. 50ц

ДВІ ДОЛЇ. Гарна повість Д. Мордовця. 222 стор 50ц

ПІМСТА ЗА КРИВДУ. — Гарна драма у 5-ох діях зі співами і танцями з повісти Миколая Джеря. — Ціна..... 30ц

RUSKA KNYHARNIA

848-854 Main St. Winnipeg, Man.

Кождому потрібно книжки.

Порадник гігієнічно лікарський.

ПРОВІДНИК ГІГІЄНІЧНО-ЛІКАРСЬКИЙ.

Недуги пошестні. — Зладив др. Евген Озаркевич, директор »Народної Лічниці« у Львові.

Попри инші порадники почало Тов. »Просвіта« видавати в сім році лікарський порадник. Яко перше число сего видавництва вийшла праця д-ра Евгена Озаркевича про »Недуги пошестні«. Обговорено докладно в сій книжці сї недуги, які узнані за пошестні і проти котрих поширеню власти виступають. Подрібно обговорені тут: кір, дифтерія, шкарлятина мумс, дизентерия, коклюш, дур черевний і пятнистий, віспа звичайна і вітрова, пошестне запалене мозково-стрижевих опон, холера азийська і домашня, чума. В другій части книжки подано способи поборюваня пошестних недуг враз з відносинами законними постановами. Книжка ілюстрована. Повинна найти ся в кождім громадськім уряді, в кождій шкільній бібліотеці, в руках кождого інтеліґента, що живе серед народа і у просьвічених селян.

Ціна брошури 50ц

В оправі в полотно коштує всего..... 75ц

ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ В НАЙВАЖНІЙШИХ НЕДУГАХ.

Зладив др. Евген Озаркевич.

Дешева ся брошурка є немов дальшим тягом повисшої книжки, бо обговорює коротко а ясно инші недуги: біль голови, зімлїнє, жовтїльниця, зубковане дїтий, кашель, колька в боцї, кровоток і т. и. недуги, що часто лучають ся в кождій хатї. З огляду, що цїна брошури дуже мала, а подано в нїй вказівки, як можна собі порадити в сих недугах, поручаємо її кождому. — Цїна лише 10ц

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St., Winnipeg, Canada.

Найновійший і найпрактичнійший

РУСЬКО-АНҐЛІЙСЬКИЙ ЛИСТІВНИК

або підручник до писаня листів в обох язиках: руськім і анґл.; в справах промислових, торговельних і т. п.

З залученєм взірців ріжних урядових, письм, приписів почтових, правил етикети (товариських приписів) щоденного житя, контрактів, оголошень, векслів (нотів), правних приписів щодо виданя векслів, приповідок і діялєктів (нарічія руських) анґлійських і т. п.

Отсей підручник є призначений особливо до ужитку Українців в Канаді і Злуч. Державах північної Америки, застосований до потреб і условин їх житя. Того рода листівник є конечно потрібний для Українців в ко респонденції (писаню листів з Анґлійцями і на відворот). Уложив М. Б. Ясенівський, 288 сторін. Ціна.... **75ц**

В твердій оправі. **$1.00**

Хочете одружити ся

Купіть собі гарний

Порадник для залюблених

або як писати лсити любовні і поучене як поводитись в часї коханя, з додатком любовних віршів, промов та желань на слюб. Ціна **35 ц.**

Любовні картки з красними українськими любовними віршами, 12 штук **50 ц.**, 25 штук за **$1.00.**

Промови і деклямації на хрестинах, заручинах і весілю.

Ціна примірника **10ц**

25 красних гумористичних Посткарт лише **25 ц.**

12 чудесно викінчених Посткарт з дівчатами **50 ц.**

Замовленя посилайте до: —

RUSKA KNYHARNIA

850 Main St. Winnipeg, Manitoba.

СЬПІВАННИКИ

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ
і инших видавництв.

Наша Дума

Українсько-Руські народні пісні. Зібрав і для хору уложив **Філярет Колесса.**

Наша Дума містить майже виключно українсько-руські народні пісні т. є. такі, що їх складає і співає сам народ. Се заразом перша збірка народних пісень в чотироголоснім хоровім укладі. Цілию сього виданя — як зазначує композитор — є подати укр. співучим кружкам свіжий а до того питомий корм, щоби наші співаки через свою рідну пісню підносили народного духа і помогли зрозуміти та оцінити широким масам нашого укр. громадянства велику вагу і красу народних пісень.

Наша Дума ділить ся на дві головні части: І. мішані хори, II. мужеські хори. Кожда часть обнимає 25 пісень на чотири голоси. Поодинокі пісні сеї збірки, споріднені з собою тонациями лучать ся в малі ґрупи так, що можна їх співати разом мов малі вязанки пісень. Ґрупи сї зазначив композитор у змісті скобками.

Всім укр. драматичним а взагалі всім укр. співучим кружкам поручаємо сей збірник горячо. — Ціна..... **$1.50.**

Найкрасші народні дівочі пісні..... **25 ц**
Збірник народних пісень і дум..... **30 ц**
Пісні про Канаду і Австрію..... **40 ц**
Коломийки, Думки, Шумки..... **15 ц**
Збірник найкрасших українських пісень..... **25 ц**
Новий збірник народних пісень, дум, думок, коломийок і пісень весільних ..... **25 ц**
Січовий Співанник. — Ціна..... 25ц.
Український співаник, 176 сторін..... **40 ц**
Робітничі пісні, (всі старокраєві)..... **25 ц**
Пісні Рекрутські до маршу на ногу і пісні жартобливі.... **20 ц**

КВАРТЕТИ

Українських Народних Пісень на мішаний хор. — Зібрав і обробив О. В. Стех, ч. св. В В се є одиноке українське видане.. **50ц**

RUSKA KNYHARNIA

848—854 Main St. **Winnipeg**

ВЕЛИКА БІБЛІЯ

1073 сторін друку, мовою чисто Українською; містить: св. Письмо Старого і Нового Завіта, всї книги Мойсея, всїх Пророків, Евангелія і всї посланія Апостолів, дальше родинну лїтопись. — В гарній скіряній оправі. — Цїна..... $3.00

Оправлена в полотно..... $1.50

СВЯТЕ ПИСЬМО НОВОГО ЗАВІТУ

Всї Евангелія і всї Посланія Апостолів, 500 сторін..... 35ц

СВЯТЕ ПИСЬМО НОВОГО ЗАВІТА

По українськи і по анґлїйськи, то є, що можна читати по українськи і по анґлїйськи. — 187 сторін. — Цїна..... 85ц

Хто ще не читав хай собі прочитає книжочку котра переведена в104 мовах. — Тепер кождий Українець може єї читати, а се:

Путь Паломника (Богомольця)

ІЗ СЕГО СЬВІТА В БУДУЧНИЙ СЬВІТ.

Вона обнимає 248 сторін великої вісїмки, має 37 дуже цїкавих образків і надрукована на міцнім і гладкім папери, оправлена в дуже гарні полотняні краскові окладинки, на котрих золотими буквами витиснена назва книжки і образок. Се є дуже цїкаве і духовно користне читанє 104. народи її мають, тепер має її український народ. Она написана в анґ., мові вже 300 лїт тому назад і доси свіжа, нова і користна для кождого, хто лише її читає. — Цїна сеї книжки є..... 75ц

Житє Ісуса Христа.

ЧИ ВИ ВЖЕ ЧИТАЛИ СЮ КНИЖКУ?

Єсли нї, то старайте ся єї купити, поки є на продаж, щобисьте опісля не жалували. Такої книжки не дістанете анї в старім краю. Має вона 300 сторін друку і 73 образків друкованих на грубім папері. Книжка та написана чистою народною мовою, що кождий дуже легко єї зрозуміє. — Цїна..... $1.25

Новий завіт Н. І. Х.

Написаний в двох мовах: старо-руській і українській. На українську мову переклав Новий Завіт один з наших найбільших письменників П. Кулїш, при співучасти вченого Пулюя. Крім чудової української мови визначає ся се виданє Нового Завіта замітками і потрібними поясненями. Книжка друкована на добрім папері і великими читкими черенками; має 992 сторін великої вісїмки. Є се найлїпше виданє сего твору О. А. Барвінського. — Цїна тепер лиш..... $3.00

Бібліотека

„Канадийского Фармера“.

Канадийський Фармар найстарша газета в Канаді котру читає приближно 15.000 людий видав ряд гарних книжок для ширеня просьвіти і науки серед наших поселенців і видає що місяця 2 або 3 книжки. Дотепер вийшли:

Ч. 1). Наука і Ціль Житя..... 10ц
Ч. 2). Національні Відносини в Бельгії. — Богдан Хмельницький в Галичині..... 15ц
Ч. 3). Що Кождий Фармер Повинен Знати. — Практичний підручник для кождого фармера..... 25ц
Ч. 4). Семен Палій Герой Українського Народа. — Побіда Хмельницького під Збаражем..... 10ц
Ч. 5). У заранї Слави. — Оповіданя з житя українських князів. — Ціна..... 15ц
Ч. 6). Борба Світів. — Фантастична повість..... 40ц
Ч. 7). Маруся. — Присьвячує ся Анні Григорійній Квітці. 25ц
Ч. 8). В Неділю Рано Зіле Копала. — О. Кобилянська.... 75ц
Ч. 9. Як жив Український народ 15ц
Ч. 10. Природна метода лїченя 15ц
Ч. 11. Наука про народне господарство 60ц
Ч. 12. Герой капіталу 30ц
Ч. 13. Дві могилї 10ц
Канадийські Оповіданя. — Збірка гарних оповідань з канадійського житя. — А. Новак..... 15ц

КОЖДИЙ УКРАІНЕЦЬ ПОВИНЕН ЧИТАТИ

„Канадийский Фармер“

Є се найстарша, і найбільша, національна, популярно-просьвітна й політична часопись для всїх верств Українського Народа, а виходить у Вінніпеґу кождого тижня в пятницю.

ХТО ЩЕ НЕ ЧИТАВ

„Канадийского Фармера“

НЕХАЙ ЗАПРЕНУМЕРУЄ ЙОГО СОБІ ВИСИЛАЮЧИ ЛИШ $2.00, НА АДРЕСУ:

CANADIAN FARMER

P. O. Box 3656 St. B. Winnipeg

А буде отримувати часопись через цілий рік.

Кождому потрібно книжки.

Порадник ґіґієнічно лікарський.

ПРОВІДНИК ҐІҐІЄНІЧНО-ЛІКАРСЬКИЙ.

Недуги пошестні. — Зладив др. Евген Озаркевич, директор »Народної Лічниці« у Львові.

Попри инші порадники почало Тов. »Просвіта« видавати в сім році лікарський порадник. Яко перше число сего видавництва вийшла праця д-ра Евгена Озаркевича про »Недуги пошестні«. Обговорено докладно в сій книжці сї недуги, які узнані за пошестні і проти котрих поширеню власти виступають. Подрібно обговорені тут: кір, дифтерія, шкарлятина мумс, дизентерия, коклюш, дур черевний і пятнистий, віспа звичайна і вітрова, пошестне запалене мозково-стрижевих опон, холера азийська і домашня, чума. В другій части книжки подано способи поборюваня пошестних недуг враз з відносинами законними постановами. Книжка ілюстрована. Повинна найти ся в кождім громадськім уряді, в кождій шкільній бібліотеці, в руках кождого інтеліґента, що живе серед народа і у просьвічених селян.

Ціна брошури 50ц

В оправі в полотно коштує всего..... 75ц

ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ В НАЙВАЖНІЙШИХ НЕДУГАХ.

Зладив др. Евген Озаркевич.

Дешева ся брошурка є немов дальшим тягом повисшої книжки, бо обговорює коротко а ясно инші недуги: біль голови, зімліне, жовтільниця, зубковане дітий, кашель, колька в боці, кровоток і т. и. недуги, що часто лучають ся в кождій хаті. З огляду, що ціна брошури дуже мала, а подано в ній вказівки, як можна собі порадити в сих недугах, поручаємо її кождому. — Ціна лише 10ц

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St., Winnipeg, Canada.

СЬПІВАННИКИ

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ
і инших видавництв.

Наша Дума

Українсько-Руські народні пісні. Зібрав і для хору уложив Філярет Колесса.

Наша Дума містить майже виключно українсько-руські народні пісні т. є. такі, що їх складає і співає сам народ. Се заразом перша збірка народних пісень в чотироголоснім хоровім укладі. Цілию сього виданя — як зазначує композитор — є подати укр. співучим кружкам свіжий а до того питомий корм, щоби наші співаки через свою рідну пісню підносили народного духа і помогли зрозуміти та оцінити широким масам нашого укр. громадянства велику вагу і красу народних пісень.

Наша Дума ділить ся на дві головні части: І. мішані хори, II. мужеські хори. Кожда часть обнимає 25 пісень на чотири голоси. Поодинокі пісні сеї збірки, споріднені з собою тонациями лучать ся в малі ґрупи так, що можна їх співати разом мов малі вязанки пісень. Ґрупи сї зазначив композитор у змісті скобками.

Всім укр. драматичним а взагалі всім укр. співучим кружкам поручаємо сей збірник горячо. — Ціна..... $1.50.

Найкрасші народні дівочі пісні..... 25 ц
Збірник народних пісень і дум..... 30 ц
Пісні про Канаду і Австрію..... 40 ц
Коломийки, Думки, Шумки..... 15 ц
Збірник найкрасших українських пісень..... 25 ц
Новий збірник народних пісень, дум, думок, коломийок і пісень весільних ..... 25 ц
Січовий Співанник. — Ціна..... 25ц
Український співаник, 176 сторін..... 40 ц
Робітничі пісні, (всї старокраєві)..... 25 ц
Пісні Рекрутські до маршу на ногу і пісні жартобливі.... 20 ц

КВАРТЕТИ

Українських Народних Пісень на мішаний хор. — Зібрав і обробив О. В. Стех, ч. св. В В се є одиноке українське видане.. 50ц

RUSKA KNYHARNIA

848—854 Main St. **Winnipeg**